The Byelorussian Times

ЧАС
Двумоўны беларускі часапіс у З.Ш.А.

No.37, Vol.7, USPS 345-170 May 1982 9-06 Parsons Blvd., Flushing, N.Y. 11357 Price $1.35

Bishop Iziaslav offers a prayer in the U.S. House of Representatives on Byelorussian Independence Day

On March 25, 1982, the 64-th anniversary of the proclamation of the Byelorussian National Republic and the re-establishment of Byelorussian independence, Right Reverend Bishop Iziaslav Brucky, Vicar Bishop to Metropolitan Andrew, Primate of the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church, offered the following prayer in the U.S. House of Representatives:

"In the name of the Father, and of the Son, and of the Holy Spirit.

"Heavenly Father, our Creator, Teacher and Judge. We beseech Thee, free us of our human weaknesses and lead us on a righteous path to Your everlasting kingdom.

"Eternal God, bless this Honorable House of Representatives of the United States of America.

"Endow its members with wisdom, fortify their hearts with love and compassion, and their deeds with courage and justice.

"Merciful God, on this 64-th anniversary of the Proclamation of Independence of Byelorussia, have mercy upon her people. Strenghten their faith in Thy infinite goodness, help them in their suffering and restore their freedom.

"O God, accept this humble prayer today, bless the United States of America, Byelorussia and their freedom loving people. Amen".

Bishop Iziaslav was invited to the House of Representatives by the Congressional Chaplain Rev. James Ford, upon recommendation by Congressman Mario Biaggi of New York.

After the prayer, Congressman Biaggi delivered the following speech in the House:

"Mr. Speaker, on this the 64-th anniversary of the proclamation of independence of Byelorussia, I am honored to introduce and welcome the Right Reverend Bishop Iziaslav Brucky who delivered today's opening prayer.

"The House is indeed honored to have a man of the caliber of Bishop Iziaslav. He is Vicar Bishop to Metropolitan Andrew, Primate of the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church in the New York metropolitan area.

"The message we should contemplate today on Byelorussian independence day is a simple one. We must stand in solidarity with all those who are denied freedom. The best way for our people never to grow complacent about the freedom we enjoy is to envision what life is like in Byelorussia or the other so-called captive nations of the world.

"Let us join with the Byelorussian American community, which today boasts some 200,000 members in commemorating Byelorussian independence day. Let us particularly lend our moral support to the people of Poland, including some 300,000 Byelorussians within Poland, as they continue their struggle for freedom from martial law.

"I welcome Bishop Iziaslav and those who accompanied him: Irene Brander, Robert Brander, Leon Wojtenko, Mikolaj Wojtenko, Vitaut Nestor, and Eugene Nestor."

Additional information on Bishop Iziaslav's visit to Washington and the U.S. House of Representatives was published in the previous issue of the *Byelorussian Times* in Byelorussian.

On the steps of the U.S. Capitol. From the right to the left: Congressman Mario Biaggi, Bishop Iziaslav, Congressman Zablocki and Rev. Ford.

Bishop Iziaslav receives a certificate of recognition and appreciation from the Speaker of the House, Thomas P. O'Neill, as Rev. Ford and members of the Byelorussian delegation watch.

The Degeneration of American International Broadcasting

Under the pretense of 'objectivity', 'professionalism' and 'credibility', Voice of America and Radio Liberty are slowly but surely drifting toward irrelevance and uselesness.

Alexandr Solzhenitsyn charges that if these trends continue it would be better to do away with them altogether.

Without doubt, it would be difficult to criticize Voice of America (VA) and Radio Liberty (RL) broadcasts to Byelorussia and other East European countries if they were well directed. Unfortunately, those responsible for the general tone of these broadcasts to the USSR have never understood and do not understand today the main purpose of such broadcasts.

The purpose ought to be to establish mutual trust and understanding with the oppressed nations such as Byelorussia and to help them tear themselves from their Russian (communist) oppressors. But to do so American broadcasts must be directed directly at the problems of major concern to the oppressed peoples and the programs must include extensive material about each of the oppressed nations, its history, and an attempt must be made to restore the peoples' memory about their past which has been clouded by Moscow's propoganda and its systematic rooting-out of history. Under Russian rule, all history begins with the Russian Communist Revolution of 1917. Earlier history is dangerous to Moscow and only those fragments are tolerated which do not threaten the regime. People are, in effect, left without memories of themselves.

All of the above is omitted by the VA and RL and nothing is ever said about nationalism in Byelorussia; about the situation of the peasantry; about the cruel service in the Soviet army; about religious persecutions in Byelorussia; and not even about the lack of radiation protection for the crews and workers aboard Soviet nuclear ships and submarines. VA and RL censor as a matter of course all references to subjects and persons which the Soviet propoganda has labeled as "reactionary", such as Christianity or anti-communist leaders.

Instead, VA and RL occupy air time with such frivolous matters as jazz music, sports – which are also extensively covered by Soviet radios, hobbies – like collecting bottles or labels, international travel which is almost totally unavailable to Byelorussians under Soviet occupation, and

(continued on page 2)

THE FIRST STAMPS OF THE B.N.R.

A perforated set of Bielarusia's first postage stamps.

By Bahdan Pauke

With the convening of the 1-st All-Bielarusian Congress in Miensk on December 15–17, 1917 and the take-over of the government by the Congress Rada in the form of a provisional government, the National Secretariat of Bielarus (Narodny Sakrataryjat Bielarusi) on February 20, 1918 under the administration of Jazep J. Varonka proceeded to set up all the vital agencies so necessary for the functioning of a government.

At the same time, the Germans began their advance to the east on February 19, 1918. Realizing that the national Bielarusian army was no match for the Germans, the Congress Rada decided to proceed with Bielarusia's liberation movement through diplomatic channels and not force. On February 25, the Germans entered Miensk. By the end of the month, they had occupied Homiel, Mahylou and Polacak.

Nonetheless, the Congress Rada proceeded to issue the second Proclamation on March 9, intending to implement the legislation of the 1-st Congress. The Rada was reorganized Under the new Bielarusian National Republic (BNR), and issued the third Proclamation of Independence on March 25-th.

While the German military presence continued, all civil authority was in the hands of the Rada. It was under these conditions that the BNR continued its diplomatic activity, establishing consulates in Riga, Reval, Kiev, Berlin, Bucharest, Prague and Paris. It was also at this time that the Rada set up an Office for Posts and Telegraph under a J. (?) Karač. And it was under this agency that Bielarusia's first postage stamps had been issued.

* * *

Referred to as the 1-st BNR issue, the set consists of three stamps of similar dimensions, 20mm × 31mm. They are perforated and imperforated, printed by lithograph on heavy gray paper. The ruble is the denomination used.

The 2R value in brown and white depicts the engraving of Francišak Skaryna. The vignette itself is not from the original 16-th century Skaryna engraving, but a copy of a poster by A. Florou (1836) which was used to publicize a Skaryniana Exhibit in the Spring of 1918.

The 3R value is blue, red and white, and depicts the State emblem, the *Pahonia,* which was confirmed at the 1-st All-Bielarusian Congress.

The 5R value is blue and ochre, and depicts a peasant ploughing the field.

While a number of philatelic sources assert that this issue was printed in Miensk in early 1918, it is even more probable that the stamps were printed in Berlin.

Just who was the artist of these stamps has always been somewhat of a mystery. It is probable that the designer was the graphic artist and well-known stamp designer, Ferdinand Ruščic (1870–1936). Born in Bielarus, he was a good friend of Vaclau Lastouski, a member of the Rada. Ruščic worked in Vilna and designed a number of Bielarusian art posters, and designed a series of charity vignettes in 1911 and 1914 for the Bielarusian-Lithuanian medical association in Vilna. It is thus possible that he had been entrusted by the Rada and Karač to design Bielarusia's first postage stamps.

Although there is no evidence that these stamps were postally used, they are a fine documentation of Bielarusia's Independence.

Stamps of the 2-nd BNR, the **Balakhova**, *issue. Please refer to* **Bulak-Balachovic and His Stamps** *by William Lesh,* **Byelorussian Times**, *March 1982.*

Anti-Communist Convention Held in New York

On Saturday, April 24, 1982, the World Anti-Communist Action Front (WACAF), headed by Dr. Maria D. Garcia Fonseca, and the Captive Nations Committee, Inc. of New York (CNC), headed by Horst A. Uhlich, held a joint International Convention at the Summit Hotel in New York City, devoted to the struggle against communism.

The participants, some one hundred persons, included representatives from many nations, including Byelorussia, Cossackia, Estonia, Cuba, China, Ukraine, Argentina, Afghanistan, Germany, and others.

Following the opening remarks at 10 AM by Dr. Maria D. Garcia Fonseca and Horst A. Uhlich, an unusually interesting and informative panel discussion was held for the next five hours, conducted by experts in a wide range of topics pertaining to the world-wide struggle against communism. The topics included: (1) Cuba – Rudolfo Urrutia, (2) The Caribbean – Bernardo Morena, (3) Europe – Dr. Ivan Docheff, Bulgarian (Coordinator of Political Affairs), (4) Voice of America – Jack Roosaare (Estonian-American Council), (5) Argentina – Francisco Borgia, (6) El Salvador – Humberto Baires, and (7) Afghanistan – Habibullah Mayar.

Much attention was devoted to what everyone agrees is a deplorable situation at the Voice of America (VA) and it was even suggested that the VA should be renamed the "American Branch of Radio Moscow" because of its tendency to re-broadcast the Radio Moscow's criticism of the U.S. without comment and to add its own criticism of the U.S.

Dr. Edward Rubel (Estonian) reported on his attempts to persuade the U.S. government to investigate the world-wide crimes of communism, but his efforts failed because the "U.S. will not interfere in the internal affairs of the USSR." On the other hand, Dr. Rubel received much sympathy from the government officials, but was told that the "U.S. government's hands are tied."

After a late lunch resolutions were adopted and again there was much discussion about the VA. The proposal to reduce funding for VA was rejected in favor of "revamping" it and a committee was formed to further study the situation. A resolution was adopted condemning the Polish closing of the Byelorussian Social and Cultural Society in Poland, the closing of Byelorussian schools in Poland, the closing of the Byelorussian newspaper *Niva* in Poland, and a general suppression of Byelorussian activities in Poland.

With respect to the American electoral process, it was agreed to form a task force which would supply all candidates for public office with information on the Captive Nations and communisn and which would support those candidates who support the Captive Nations.

At 7 PM a reception was held, attended by such dignitaries as K.C. Dunn, the Consul General of the Republic of China and by a representative of Lieutenant Governor Mario Cuomo who is now a candidate for Governor of New York.

„Дзеячы" Байкатуюць БАПЦ

МЭЛЬБУРН, Аўстралія Не адзін з месных беларускіх „дзеячаў" не зьявіўся на сьвяткаваньне 25-га Сакавіка ў нова-пасьвячанай беларускай Царкве ў Мэльбурне. Усе яны належаць да расейскай Царквы.

International Broadcasting

(continued from page 1)

extensive interviews with recent emigres from the USSR (nearly all Jewish) asking them how they like America, how much money they earn, and how have they furnished their houses. Except for a few, Byelorussians cannot emigrate to America and such programs offend their intelligence.

In addition to this trivia, VA and RL have adopted as dogma the so-called "warts and all" policy according to which listeners throughout the world will respect the U.S. more if it is unafraid to report the negative aspects of American life. Newsroom people at VA have an inferiority complex about themselves as "journalists manaques" because they are not allowed to roam freely "gathering news". As a result they are all too eager to play courageous journalists and to acquire "fearless independence credentials" by depicting the U.S. with warts. A longtime newsman at the VA says that Watergate was VA's "finest hour".

At VA there are also those foreign service information officers who come from the State Department for a two year term. They are classified as "pussyfoot bureaucrats" forever trying to dilute VA broadcasts with State Department releases. They are also known as "tea pourers" who want above all to remain on good terms with the country or countries to which they plan to return when their State Department careers resume. "They want to go back to pouring tea – or rather, having it poured for them", an employee in the USSR division explained.

VA and RL limit even simple information about current events. In matters of foreign policy, they are overly scrupulous about sources, as witness the case of Afghanistan. With respect to Byelorussia and the USSR, the broadcasts about the situation within the USSR are based almost exclusively on material provided by dissidents in Moscow. Should these dissidents be arrested tomorrow, that source of information would be lost. Yet there is a great wealth of information available from the emigre groups in the West which the VA will not touch because of State Department restrictions.

There is also a strictly enforced State Department policy of non-interference in the internal affairs of the USSR with its far-reaching consequences. Sometimes disguised under such high-sounding slogans as "credibility", "professionalism" or "objectivity", this policy, for example, does not permit anything more than a mild criticism of Lenin because, according to a State Department spokesman, "he is supposedly so revered in Russia that criticizing him would be offensive and VA would lose credibility." Similarly, Solzhenitsyn's broadcasts were not permitted because "Solzhenitsyn is considered a traitor for having broken ranks in a regimented society... and that he is extremely unpopular except with a small group of intellectuals."

Such phrases as "Afghan freedom fighters" may not be used at the VA because they constitute "interference in our ability to report the news objectively", explained a spokesman at the VA newsroom. Also forbidden are countless other phrases, such as, "Iron Curtain", "General Jaruzelski's military junta", "communist bloc",

(continued on page 4)

У ІМЯ ПРАЎДЫ

ПЁТРА МАНЬКОЎСКІ

Сумная пара настала ў нас. Цёмныя сілы Сатаны пазбавілі многіх сьвятла розуму і сілы волі да свабоднага дзеяньня. У паніцы людцы патрацілі навет ваблік чалавечы... У ўслугу Сатане кідаюцца на свае сьвятасьці, нішчаць асновы свайго жыцьця-быцьця. Такой бясспрэчнай асновай нашага жыцьця далёка ад Бацькаўшчыны ёсьць наша Сьвятая Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква, рэпрэзэнтаваная сваім Першагерархам, Мітрапалітам Андрэем. Вось гэтай нашай дарагой Царкве, найчасьцей у асобе яе дастойнага рэпрэзэнтанта, дастаецца праз меру – кажны на Ей адбіваецца, кажны імсьціцца... толькі за што, каб хто спытаўся. Але чаго-ж спадзявацца ад пакорных слугакаў Сатаны? Усё, што ім дазволена рабіць – паніжаць і нішчыць сваё.

Халуйскія напасьці на запраўдных патрыётаў – тых, што ціха, але стойка і аддана, цягнуць лямку за ўсіх – рэч у нас далёка ня новая. Гэтым дзікім „спортам" заўсёды займаліся і цяпер займаюцца ўсе слаба-сільныя, яўныя і скрытыя падхалімы, ну і тыя, хто заўсёды гатовы прадаць родную маці, абы цаны была падыходная... А з нашым Уладыкам Мітрапалітам справа ўскладняецца тым, што ён нятолькі шчыры наш патрыёт, але фактычна як Першагерарх БАПЦ, вышэй за якога мы ня маем дастойніка ні тут, ні на Бацькаўшчыне, зьяўляецца наяўным сымбалем усяго Беларускага Народу і яго гістарычнага ходаньня за справядлівасьць і за свабоду. Прытым, як ведама, на гэты высокі пасад паставілі Уладыку Мітрапаліта самі-ж Беларусы, не засеў ён на ім з чыжой ласкі – у чым праявілася рацыянальнае імкненьне нашага Народу адасобіцца ад тых, хто рыхтуе нам пятлю, ці гэта будзе Масква, Варшава, Рым, ці хто іншы. Усё гэта, нажаль, без засьцярогаў кваліфікуе Мітрапаліта як першую ў нас мішэнь: на яго кіруецца першая атака ворага (ну і сваіх, гнаных бічом Сатаны...); а яму-ж нельга сысьці з паста, ані схавацца куды (за чые плечы?...). Ён мусіць адстаяць да канца, як той стоўб гранічны, бо такі сэнс і мэта сымбаля – як доўга сымбаль відзён, так доўга красавацьу сэрцах надзеі... Хай зразумее гэта ўсякі, у каго яшчэ варушыцца сумленьне, і паможа – чым можа, словам, чынам, малітваю.

Вось чаму тыя бясконцыя нападкі на Мітрапаліта, чаму так настырліва немым голасам крычаць людцы маленькія – бо аплочваецца, бо чырвоная Сатана шчодра дорыць за ўсякае плюгаўства... Ачмуцелы-азьвярэлы натоўп так і цікуе адно, каб нанесьці дастойніку-старычку якнайбольшую зьнявагу, бяду. Прабач няшчасным, Божа, хоць і добра ведаюць, што робяць!

А тактыка Сатаны няўлоўная,тонкая... Сам ён увесь час астаецца ў цяньку; мітусяцца за яго сьлепа пакорныя, бязвольныя служкі яго, кідаючы Уладыку на вочы, што быццам „ломіць каноны, зьневажае (!) Статут Царквы, ігнаруе волю вернікаў..." ітп. Усё гэта бязумоўна мана і галаслоўе, яўны і наглы зьдзек над чалавекам, які працягам стольскіх год усім дагаджаў, усіх роўна дарыў увагай і бацькоўскай любоўю – а тут раптам стаў „ламаць", „зьневажаць", „ігнараваць..." пры ўсім яго спакойным характары. І хто гэтаму паверыць? Але-ж служкам Сатаны ўсёроўна, чым кінуць на Уладыку: ім адно каб лепш услужыць свайму бязьлітаснаму пану з доўгай пугай...,нізенька яму пакланіцца. А на гэта прыгодзен усякі бруд, вымысел, ілжа. Гэтым дастаткова выясьняюцца глыбейшыя прычыны і ўвесь ход трагічных падзеяў у нашай Царкве за два мінулыя гады.

Усё-ж у імя праўды варта азірнуцца на тыя падзеі у крытычным пляне з мэтай, каб даць урэшце ясны адказ на пытаньне – што-ж сталася? З чаго загарэўся сыр-бор? Бо сяму-таму ўсё яшчэ цяжка толкам разабрацца ўва ўсёй гэтай нязвычайнай справе.

Пачалося яно яшчэ ў 1973-ім годзе, калі нашы добрыя людцы з Гайлэнд Парку, штату Ню Джэрзі, апыталі неяк у Беласточчыне і выпісалі сюды маладога сьвятара беларускага паходжаньня, а. Аляксандра Яноўскага: прасілі Уладыку Мітрапаліта, паручыліся і ён прыняў. Новы сьвятарок многім адразу не паглянуўся: пабеларуску з прынцыпу ні слова (сяньня, кажуць, ужо падвучыўся...), усім нашым адкрыта пагарджаў. Хутка пачаў ён дзяліць парахвіян на „сваіх" і „тых іншых", яўна дыскрымінуючы.Гэта адно ўжо дыскваліфікавала яго, як сьвятара, бо добры душпастыр аддана служыць Богу і людзям, роўна ўсім бяз выняткаў; калі-ж ён пачынае адным патураць, а другім адмаўляць, гэта ўжо не душпастыр, а перакупшчык..., якога трэба концам з парахвіі забіраць. Незадоўга Яноўскі пачаў упарта і злосна пярэчыць волі Уладыкі. Дайшло да таго, што ў 1978 г. Уладыка Мітрапаліт быў цьвёрда наважыўшы яго пазбыцца. Але тут раптам Яноўскі схамянуўся, пакаяўся, падпісаў прысягу, і Уладыка аставіў яго ў гайлэндзкай парахвіі яшчэ на два гады – з думкай, відаць, каб паправіўся...

Тыя свае два гады Яноўскі выкарыстаў „по плану": прыдбаў сабе да рук больш людзей, а тых непакорных вульгарна адапхнуў. Да Уладыкі, якому скардзілі людзі, пачаў ізноў адносіцца вызываюча. Так мала-памалу дасьпяваў грунт да адкрытага бунту... А тут раптам нечаканае: у пачатку 1980 г. нова-высьвячэны сьвятар БАПЦ, а. Іван Бруцкі, якраз пасяліўся быў у Гайлэнд Парку з мэтай здабыцьця вышэйшай багаслоўскай асьветы ў мясцовых школах. Натуральным парадкам ён пачаў разам з Яноўскім удзельнічаць у Багаслужбах у нашай царкве імя Жыровіцкай Божай Маці.

І тут пачалася траўля... Усім было вядома, што ў плянах кіраўніцтва БАПЦ а. Іван прадбачыцца на япіскапа (сяньня ён ужо Уладыка Ізяслаў, вікарны Епіскап БАПЦ). Замест каб цешыцца з гэтага і памагаць ахвярнаму чалавеку ў працы, Яноўскі пачынае злосную абструкцыю супроць а. Івана, як мага стараючыся яго панізіць перад людзьмі. Такое становішча бязумоўна не магло доўга цягнуцца: пануканы гэтымі падзеямі Уладыка Мітрапаліт урэшце пастанаўляе забраць Яноўскага з парахвіі Гайлэнд Парк, даючы яму да выбару дзьве іншыя парахвіі, а на яго месца ставіць а. Івана. І гэты быў адзіны лягічны выхад з сытуацыі: не маглі-ж аставацца ў Гайлэнд Парку ажно два беларускія сьвятары ў той час, калі іншыя нашы парахвіі пуставалі. А а. Іван так ці інакш адсюль ня можа рухацца, пакуль не закончыць навукі, на што спатрэбіцца яму добрых пару год.

Нажаль сіла гэтай лёгікі да Яноўскага не прамовіла... Замест пакорна, як належала-б праваслаўнаму сьвятару, падпарадкавацца загаду Правячага Герарха Епархіі і Галавы Царквы, ён, быццам зусім не сьвядомы ні Канонаў, ні Статуту БАПЦ, ні ўрэшце свае ўласнае прысягі..., ідзе да „сваіх" парахвіянаў са скаргай на свайго Уладыку, які вось хоча яго скрыўдзіць, забраць з наседжанага месьцечка і паслаць у далёкі сьвет, зусім не пытаючыся людзей, ці яны на гэта пагаджаюцца... Толькі-ж не сказаў ён ім, што згодна Канонаў і Статуту Царквы Уладыка мае поўнае права ставіць, адклікаць і перамяшчаць сьвятароў паводле свайго меркаваньня, нікога не пытаючыся – бязумоўна, у межах свае Епархіі.

І ўзьнялася катавасія... Сем год падрыўной работы далі свае вынікі: як адзін усе „свае" падняліся супроць аўтарытэту Уладыкі Мітрапаліта. Дня 4-га, месяца травеня, 1980 г., на нелегальным надзвычайным сходзе парахвіянаў – які Старшыня Царкоўнай Рады адмовіўся склікаць, атрымаўшы пісьмовую забарону Уладыкі – пачалося ламаньне БАПЦ: (1) „Перагаласавалі" аставіць Яноўскага ў Парахвіі на перакор загаду Уладыкі Мітрапаліта. (2) „Выбралі" тут-жа новага старшыню Царкоўнай Рады (хоць і ня было гэта на парадку дня сходу!) і „да-

(працяг на 5-й бачынцы)

АДРАЧЭНЬНЕ МІКАЛАЯ

The Rt. Rev. Archbishop Mikalay

BYELORUSSIAN AUTOCEPHALOUS ORTHODOX CHURCH

524 St. Clarens Avenue, Toronto, Ontario, Canada M6H 3W7

Telephone: 530-1025

Найпачасьнейшаму Андрэю
Мітрапаліту й Першаму Ярарху
Беларускай Аўтакефальнай
Праваслаўнай Царквы.

Найпачасьнейшы Мітрапаліт Андрэй!

Падаю да Вашага ведама, што я адходжу ад дзейнага ўдзелу ў Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царкве на супакой.

Калі Вы не намераны адразу ж закрыць парахвію Сьв. Кірылы Тураўскага ў Тароньце, тады я буду надалей абслугоўваць. Ніякага новага сьвятара на маё месца не прысылайце, бо парахвіяне ня прыймуць.

Прычыну свайго адыходу падаю, што я не магу згадзіцца й моцна супраць Вашага дзеяньня праз сьвецкія суды, якія былі зусім непатрэбныя.

Прашу Вашых малітваў.

Хрыстос Уваскрос!

1 травеня 1982 году,
Таронта, Канада.

+ Мікалай

З Божае ласкі архіяпіскап МІКАЛАЙ

Рэдакцыя *ЧАСу* атрымала ад канцыляры Архіяпіскапа Мікалая з Таронта копіі наступных чатырох дакумантаў:

(1) Ліст з дня 1-V-1982 да Мітрапаліта Андрэя ў каторым Арх. Мікалай паведамляе Мітрапаліта аб сваім адыходзе ад БАПЦ (фотокопія друкуецца вышэй);

(2) Паведамленьне да айцоў і вернікаў БАПЦ з дня 1-V-1982 аб Мікалаявым адыходзе ад БАПЦ;

(3) Ліст з дня 1-V-1982 у якім Арх. Мікалай радзіць Мітрапаліту як у будучыні падыходзіць да царкоўных праблемаў; і

(4) Адпускная грамата для Аляксандра Яноўскага з дня 28-IV-1982.

Для многіх адрачэньне Мікалая было неспадзяванае, але, як відаць, некаторыя падзеі ў Таронта прычыніліся або прыскорылі яго. 30-IV-1982 году Парафіяльная Рада прыходу Сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронта атрымала весткі, што некаторыя асобы атрымалі пакліканьні ў суд у сувязі з новай судовай справай каторую Кансысторыя пачала ў Канадзе супраць Арх. Мікалая, і ўжо ў суботу 1-V-1982 Арх. Мікалай выдаў сваё вышэй успомненае адрачэньне. У нядзелю 2-V-1982 на парафіяльным паседжаньні ў Таронта, было прачытана адрачэньне Арх. Мікалая й прапанавалася прасіць а. Максіма прыяжджаць у Таронта на Багаслужбы.

У панядзелак 3-V-1982да Таронта прыехаў др. Барыс Рагуля з Лёндану, Онтаріо, на нараду з Арх. Мікалаям і сп. Ганьком і пасьля гэтае нарады было павядомлена, што Арх. Мікалай паедзе на царкоўны суд у Ню Брансвіку, вызначаны на 5-V-1982, на якім Арх. Мікалай пазьней выступаў як „экспэрт" па боку адшчэпнікаў. У аўторак 4-V-1982 др. Сажыц прыехаў у Таронта на далейшыя царкоўныя нарады.

Адрачэньне ад Адрачэньня

Адрачэньне Арх. Мікалая з 1-V-1982 было выслана ня толькі да *ЧАСу*, але й іншым асобам, да Кансысторыі й нават у Аўстралію – і яшчэ пакуль усе атрымалі гэтае адрачэньне, паявілася „адрачэньне ад адрачэньня" з 3-V-1982 у якім Арх. Мікалай падае, што ў сувязі з „пратэстамі й просьбамі парафіяў і парафіянаў БАПЦ ў Кліўлендзе, Дэтройце, Гайлянд Парку й Таронта", ён адракаецца ад свайго адрачэньня з 1-V-1982.

Прычына паданая Арх. Мікалаям для выданьня ягонага адрачэньня ад адрачэньня падымае некалькі пытаньняў. Ці гэта запраўды было зроблена, як Арх. Мікалай кажа, з прычыны „пратэстаў і просьбаў парафіяў і парафіянаў БАПЦ ў Кліўлендзе, Дэтройце, Гайлянд Парку й Таронта"? Як гэтыя „пратэсты" ці „просьбы" былі перасланыя Арх. Мікалаю? У які спосаб парафіяне ў вышэй названых парафіях былі павядомлены аб Мікалаявым адрачэньні? Пэўне не поштаю з суботы на панядзелак. Хто рэпрэзэнтаваў парафіянаў у іхных „просьбах" да Арх. Мікалая каб ён адрокся ад свайго адрачэньня? Ці ў гэтых парафіях адбыліся надзвычайныя агульныя сходы з адпаведнымі паведамленьнямі й парадкамі дня? Ці былі праведзены рэзалюцыі якія заклікалі Арх. Мікалая перадумаць свой адыход? Пэўне-ж, калі Арх. Мікалай так высака цэніць жаданьні парафіянаў, ён ім павінен даць магчымасьць выказаць сваё жаданьне ў дэмакратычны спосаб – рэзалюцыямі, як гэта рабілася з Мікалаявым пераняцьцем павадыроў ад Мітрапаліта Андрэя. І як гэта ўсё можна было выканаць толькі за тры дні, ад суботы да панядзелка?

The Byelorussian Times
ЧАС Двумоўная беларуская часопіс у З.Ш.А.
USPS 345–170
9–06 Parsons Blvd.
Flushing, N.Y. 11357
U.S.A.
A Byelorussian Newspaper
Published bimonthly in January, March, May, July, September and November.
Dr. Roger Horoshko, Publisher
Annual Subscription
$8 U.S. currency only

Postmaster:
Send address changes to the
BYELORUSSIAN TIMES
Box 141, Whitestone, N.Y. 11357
Second Class Postage Paid at
Flushing, N.Y. 11355
„ЧАС"
Двумоўная
беларуская газэта
Выходзіць 6 разоў на год у
студзені, сакавіку, травені,
ліпені, верасьні й лістападзе.
Др. Р. Гарошка, Выдавец
Гадавая Падпіска
8 амэрыканскіх даляраў

THOSE BYELORUSSIAN COLLABORATORS

A copy of this article was sent to "The New York Times" for publication on May 25, 1982.

* * *

Reference is to those shocking news about "more than 300 Byelorussian Nazis living in America today". (s. "Nazis Smuggled Into U.S...." by Robert D. Hershey Jr. quoting John Loftus, The New York Times, May 17, 1982). The article calls for much clarification.

First of all the author seems to have difficulty with the terms Russians and Byelorussians – he cannot distinguish between them. It is common knowledge that there are in fact two kinds of Russians: (1) The Red Russians, adherents of the Communist ideology and (2) the White Russians who are opposed to Communism and live outside of the Soviet Union. Still the White Russians are not the same as the Byelorussians which term denotes a separate Slavic nation of Eastern Europe, one of three – the other two being the Ukraine and Russia.

According to the general Western usage of the word, a Nazi is a member of the Nazi Party. Byelorussian Nazi Party was organized in Berlin in 1939 or earlier, still it never sported more than a dozen members on its roster. Its founder and leader, Fabian I. Akinchyts, was assassinated in Miensk, the nation's capital, in Spring of 1943; his deputy Kazlouski was killed in the Lida District later that year. After this the Party was never heard of again. A question arises: Who are then those 300 or more "Byelorussian Nazis" Mr. Loftus finds living in America today? Another terminological mix-up?

Assuming that what Mr. Loftus meant were not the Nazis but those hunted "Nazi collaborators", let us ask again: How do you "collaborate" with a totalitarian regime? Can you simply refuse to cooperate with a dictatorship during the war? Not really, unless you are ready to sacrifice everything, even your life. Except for a few dissidents among them, all those presently emigrating from the Soviet Union represent a good example of collaboration with a totalitarian regime – they all have done it and they know perfectly well that there exists no other way to survive in the hell but by some accommodation with the devil unless one is lucky enough to find an escape.

This calls for some history. What was the situation in the wartime Byelorussia? Could the natives do something to protect their rights and their national interests? Not much really. There were the two warring sides represented by the German army and the military occupation authorities on one side, and the Russian-lead partisans roaming the nation's large forested areas on the other hand. They fully dominated the scene. Thus the only choice the Byelorussians had was between the German and the Russian dictatorships, no native alternative was available. It was different in wartime France, for instance, where the choice was clear cut between the Germans and the Resistance. For the Byelorussians to organize a resistance movement against both dictatorships was quite unthinkable even though both were equally repugnant to them. Still there was a lot of unorganized Byelorussian resistance on both sides. Courageous Byelorussian patriots would do all that was possible under the circumstances to prevent hasty killings and wanton destruction of Byelorussian property no matter which side they were on. Caught in the act, they would be accused of being double agents and punished severely. In reality they were agents of the third side to the conflict – the Byelorussian side.

Actually in that uniquely tragic situation in which a practically defenseless and disorganized people, decimated both by the Polish and by the Russian persecution, found themselves trapped between two gigantic war machines rolling against each other at full steam, and mighty little room was left to the Byelorussians for choosing their own destiny. The war itself dictated to them its merciless conditions and its own "choice". Those in the distant villages, exposed to nightly raids by the partisans and to brutal German "pacifications" by the day, had no other alternative but to seek refuge in the woods, thus helping to swell partisan ranks. So, willy-nilly, they went over to the Russian side. Yet others, the majority, living in towns and less exposed villages, kept holding-on to the native administration and those freedoms that the Germans were compelled to grant, thus they remained loyal to the Germans.

Still one has to ask the basic question why so many Byelorussians have steadfastly remained on the German side even after it had become obvious that they were losing the war and after those inhuman cruelties committed by the Germans in the Byelorussian countryside? Well, it is obvious that they must have considered the Germans to be a lesser evil than the Russians even in view of that unprecedented national tragedy. The Russians, ever since 1795 when they had overrun the remaining parts of old Litva (Byelorussian state of the past), have been pressing their unrelenting drive for the ultimate annihilation of the Byelorussian nation through outright murder, deportations, harassment, political repression, denationalization through absorbtion, falsification of history, repression of language, etc.. This drive is still in full swing. Today every aspect of the Byelorussian national (and individual) life is controlled by the Russians. Even spelling of Byelorussian words has to be done the way Russians want it. The Byelorussians are probably the only people that are forbidden to write the name of their capital the traditional native way.

To a Western man it is difficult to understand such abuse, but a Russian dismisses it with a shrug because for Russians generally, there is no greater nightmare than to see a free and independent Byelorussia or Ukraina. Apparently this is a direct threat to the Russian vision of a grand imperial future for themselves. That is why no Russian can rest in peace until the last Byelorussian freedom fighter is dead.

In marked contrast to the paranoic persecution policies of the German occupation authorities in Byelorussia, in those parts of the country where civil administration could be organized, life was much more reasonable. A relatively unimpeded cultural autonomy was granted to the Byelorussians with freedom of cultural activities, freedom of worship, freedom to organize native Byelorussian schools on the primary and secondary levels, a measure of self-rule was permitted through the native administration in the countryside, in towns and in cities. Native militia and, in the last three months, even a native Self-defense force were organized. Much of it, of course, including the creation of the Byelorussian Central Council at the end of 1943, was due to the pressures emanating from the tottering German front lines. But even discounted for that factor, the roster is impressive and, as a matter of fact, it lists substantially more than the Byelorussians ever had under either the Russian or the Polish occupations. That makes it clear enough why the majority of Byelorussians sided with the Germans. In view of the persistent Russian and Polish threats, they seized the opportunity to reassert and fortify their national identity and to work for their national interests even under the risky conditions of a total war. To the hateful Russians they may be just collaborators, but to the Free World they are heroic, genuine freedom-loving people.

This is not to cover-up or to defend those who knowingly committed criminal acts punishable under the law. With respect to the "final solution" of the Jewish problem in Byelorussia, it has to be stated that it was brought about at the start of the Russo-German war when the German elite SS troops, moving from town to town and rounding-up the Jews, either killed them on the spot or placed them in hastily prepared ghetos. Although no Byelorussian nationals took part in those operations, criminal acts at wartime are always a possibility. Still if justice is to be done the American way, both the spirit of the vendetta and Russian terminology must go and all "factual evidence" supplied through Russian channels must be carefully scrutinized and doublechecked. Only by Russian standards there are "more than 300 Byelorussian Nazis living in America today", for only they consider all Byelorussians who refused to return to their unfortunate native land after the Second World War to be "Nazis". As we have shown it above, this is by far not so. Still such tendentious terminology perfectly serves the Russians in their age-old drive to bring an end to the Byelorussian people. It is interesting to observe how many otherwise intelligent Americans unwittingly become eager helpers in promoting Russian Imperial cause.

Former County Chairman of the Society of Byelorussian Culture in wartime Byelorussia
(Name withheld to protect the innocent)

International Broadcasting

(continued from page 2)

"captive nations", "capitalism vs. communism", etc. It should be noted that the discussion of freedom for Byelorussia or even of Byelorussian history are forbidden by the same State Department policy.

So, as it turns out, criticizing Lenin or broadcasting Byelorussian history have the same drawback: both would undermine VA's or RL's credibility. In order to strenghten the VA's credibility, criticism of the U.S. must be unfettered while criticism of the USSR must be shunned. With warts showing and VA thereby credible, American prestige is no doubt soaring throughout the world.

These defficiencies in American international broadcasting were clearly noticed by President Reagan who attempted to correct them. In 1981 the White House issued directives to strenghten the propoganda elements of VA which were ignored and made some appointments, most of which did not survive. James B. Conkling was appointed as director of VA and P. Nikolaides as his deputy program director who, on Sept. 21, 1981, issued the following memo critical of VA:

"Merely refuting Soviet canrads is not enough. We must have an overall theme. We must portray the Soviet Union as the last great predatory empire on earth, remorselessly enslaving its own diverse ethnic populations, crushing the legitimate aspirations of its own captive nations.... We must strive to destabilize the Soviet Union and its satellites by promoting disaffection between peoples and rulers... and when we finally get to the point that the only criticism of the VA is howling from the Kremlin, antiphonal ululation from the U.S. hard left, and even greater Soviet efforts at jamming, we can crack open the champagne!"

About a week later this memo was published in the *Washington Post* and Moscow reacted angrily. Soon Nikolaides was moved out of the way into a secluded office without a secretary, without assistants, or writers. No scripts were cleared with him and of his own scripts, all but one were rejected by the VA's policy officer as "too strongly worded". Nikolaides was instructed to talk to no one in the media and to turn down all invitations to speak in public and he was never invited to meetings. He was, in fact, exiled to "Gorky" as he put it. Finally on March 20, 1982, Nikolaides resigned from his post and three days later James Conkling tendered his resignation. The State Department's policy of appeasement of the USSR had won.

Moscow was clearly happy with these events as is evident from an article in *Izvestia*:

"According to a report in the American newspaper, the 'Washington Post', P. Nikolaides, the leader of VA's commentary desk, who is notorious for his hysterical calls for psychological warefare against the socialist countries to be toughened, will shortly leave his post. Nikolaides ... in making his many shrill and provocative statements, has – without actually wanting to – demonstrated the true unsavory goals of American propoganda: he openly declared he intended to engage in ideological subversion."

The Soviet Politburo too has been generally pleased with the VA for the past nine years. In 1973 the Soviets stopped jamming VA broadcasts resuming only in 1980 after the Soviet invasion of Afghanistan.

While we recognize that the VA and RL could be extremely valuable if managed properly, this, unfortunately, has not been the case. If VA and RL broadcasts would indeed strive to help Byelorussia and other subjugated nations to free themselves from their Russian oppressors, then almost certainly a nuclear war with the USSR would be avoided. Unfortunately this is not recognized by the ideologues at the State Department who are responsible for U.S. policy. There are many among them who are "afraid to death" of offending Moscow and of being accused of interference in the internal affairs of the USSR and their fear may yet, one day, lead to that nuclear war under whose threat they so willingly appease Moscow.

In conclusion, let us quote from Alexandr Solzhenitsyn: "The year 1981 saw a sharp turn for the worse in Radio Liberty ... the programs have degenerated to such an extent that, if they continue as they are doing, it will be better to do away with them altogether."

З Лістоў да Рэдакцыі

Да рэдакцыі *ЧАСу* былі прысланыя іхнімі аўтарамі копіі лістоў „да рэдактара газэты *Беларус*” ад Сп. Васіля Стомы (25 лютага) й ад Мітрапаліта Андрэя (24 сакавіка). Абодва аўтары прасілі выдавецтва *Беларуса* (выдае БАЗА) надрукаваць іх, чаго ня было выканана.

Ліст Сп. Стомы абвінавачвае газ. *Беларус* у аднабаковасьці ў адносінах да царкоўнага закалоту, падаючы толькі весткі аб Арх. Мікалаю й ягонай групе й ігнаруючы другі бок. Так, напрыклад, *Беларус* поўнасьцяй зігнараваў хіратонію Япіскапа Ізяслава.

Сп. Стома ўспамінае артыкул Янкі Яра з Адэлайды, „Дзень Гэрояў Беларусі” (*Беларус* №296) і моцна крытыкуе дапіску рэдактара *Беларуса* пад гэтым артыкулам у якой рэдактар выводзіць свае ўласныя высновы, што, нібы-то, каноны праваслаўнае царквы былі пагвалчаныя ў хіратоніі Уладыкі Ізяслава й што „япіскапства а. Бруцкага (Ул. Ізяслава) шырака аспрэчваецца”.

Сп. Стома таксама закранае справу пагвалчаньня *Беларусам* (і БАЗАй якая адказвае за *Беларуса*) свайго „чартару” й Ню Ёрскага закону так-званых „непрыбытковых арганізацыяў” сваею вузка-груповаю рэлігійнаю прапагандаю на карысьць Мікалаявый групы.

Ліст Мітрапаліта Андрэя быў напісаны ў адказ на некалькі „пасланьняў” Ул. Мікалая якія друкаваліся ў *Беларусе* й агульны тон каторых быў супраць Мітрапаліта. Як мы бачым, рэдактар *Беларуса* ня хоча паінфармаваць сваіх чытачоў аб тым, што Мітрапаліт кажа й піша аб гэтых „пасланьнях”.

У ІМЯ ПРАЎДЫ

(працяг з 3-й бачынкі)

бралі" пару сяброў Рады – праўда, у гарачцы забыўшыся пазбавіць становішча легальнага Старшыню і тых сяброў Рады, што з ім салідарызаваліся (усе няпрысутныя на сходзе), выбраных толькі пару месяцаў назад на звычайным Гадавым Агульным Сходзе Парахвіі. (3) На завяршэньне „перамогі" ўжо пазьней (9/V/80) новая „Рада" прымае „рэзалюцыю": прасіць архіепіскапа Мікалая ў Таронта, Канада, каб прыняў Парахвію ў Гайлэнд Парку пад сваю „апеку"...

Людзі, як людзі, маглі і ня ведаць, што ўсе гэтыя з паветра браныя „пастановы" і „рэзалюцыі" пазбаўлены ўсякай легальнай моцы, а таму зусім і ўсцэла нерэальныя. Тым ня менш яны вельмі небясьпечныя для далейшага існаваньня БАПЦ, якая тут на чужыне прадаўжае тысячалетнюю традыцыю беларускага праваслаўнага хрысьціянства. Мы не новаўтвораная нейкая сэкта. Мы не шукаем нейкіх радыкальных, новых формаў рэлігійнага жыцьця – яны нам дадзеныя здавён-даўна ад продкаў нашых і ад айцоў-будаўнікоў Усяленскай Царквы. Яны частка нашай народнай традыцыі, на якой мы імкнемся адбудаваць і ўтрымаць пры жыцьці творчы шлях нашага шматпакутнага Народу. Праўда, усяго гэтага людзі простыя маглі і ня ведаць, калі ішла ломка царквы на тым няшчасным сходзе ў Гайлэнд Парку. Але быўжа там увесь час прысутны сьвятар, той-жа Яноўскі, які добра ведаў, што людзі ў сваёй нясьведамасьці чыняць нячуваны гвалт спрадвечным асновам Царквы але, хоць і прысягаў на ўсё сьвятое, што будзе „прытрымоўвацца царкоўных правілаў і Статуту БАПЦ", ні словам не адазваўся, моўчкі згадзіўся з натоўпам... Гэтым ён ізноў, ужо другі раз дыскваліфікаваў сябе, як праваслаўны сьвятар. Незадоўга яго Ўладыка Андрэй выкідае з ліку сьвятарства БАПЦ.

Пасьля катастрофы ў Гайлэнд Парку лёс Царквы апынуўся ў руках арх. Мікалая і ён падвёў на ўсей лініі... Ці ён зразу ня скеміў, што робіцца, будучы пры сваей мізэрнай асьвеце чалавекам недалёкім, ці проста пад ціскам шатанскага тэрору струсіў..., цяжка сказаць. Адно пэўна, што як епіскап ён даўся па ўсіх швах, расклеіўся як перасохшая бочка, з якой апалі абручы... Атрымаўшы неверагодную просьбу ад тых гарачых галоў з Гайлэнд Парку, каб узяў іх пад сваю апеку, ён, замест абдаць іх кублам халоднае вады і паклікаць да парадку ды гэтым адразу абтушыць ачаг небясьпечнага пажару, нятолькі прымае тую просьбу ўсурёз, але асабіста едзе ў Гайлэнд Парк і пераймае Парахвію ў сваю Епархію „да часу выясьненьня пасьталага... непаразуменьня паміж парафіянамі тае Парафіі". Якое ён убачыў там „непаразуменьне" паміж парафіянамі так і невядома па сяньняшні дзень... Гэтым, нячуваным у гісторыі Царквы, крокам Мікалай прадрашыў свой лёс: умяшаньне епіскапа ў справы чужой епархіі сурова забараняецца як Канонамі, так і Статутам нашай Царквы.

Далейшыя падзеі ўсім вядомыя: пачаліся нелегальныя зьезды, на якіх прымаліся рэвалюцыйнага характару рэзалюцыі, выбіраліся нейкія „рады" – усё скіраванае супроць аўтарытэту Першагерарха БАПЦ, хоць і ня лёгка зразумець, што яму закідаецца і чаму. А душою ўсіх гэтых, часта дзікіх „пратэстаў", быў ня хто іншы, а той-жа арх. Мікалай. З травеня месяца 1981 г. пачаў ён рассылаць на ўсе бакі свае „пасланьні" да вернікаў БАПЦ, з яўнай мэтай выбяліць сябе, ачарніўшы Мітрапаліта. У няўклюжай гэтай пісаніне цалком праявілася яго інтэлектуальная бездапаможнасьць ды скрытае імкненьне паставіць сабе на службу факт людзкога неасьведамленьня.

Чырвонай ніткай цераз усе тыя „пасланьні" Мікалая праходзіць ягоны закід Мітрапаліту, што быццам пайшоў у сьвецкія суды шукаць справядлівасьці, зігнараваўшы Царкоўны Суд БАПЦ. Гэта запраўды клясычны закід невука, які бачыць сьвет вачыма прымітыва. Найперш, калі і дапусьціць на хвілінку, што паміж Мітрапалітам і Яноўскім было нейкае „непаразуменьне", дык зьвярнуцца да Царкоўнага Суду мог толькі Яноўскі; ён гэтага не зрабіў і ня думаў рабіць. А чаму? Вельмі проста: бо Яноўскі нікога не прызнае, ні Мітрапаліта, ні Царкоўнага Суду БАПЦ – таму ён выкінуты з нашай Царквы. Але найважнейшае, што ў Гайлэнд Парку ніякага „непаразуменьня" ня было. Там адбыўся адкрыты бунт пад правадырствам Яноўскага супроць аўтарытэту правячага Епіскапа і Першагерарха БАПЦ у выніку якога уваход у царкву для легітымнага кіраўніка Парахвіі, а. Івана Бруцкага, і для групы вернікаў быў заблякаваны. Гэта „непаразуменьне"? Гэта-ж гвалт, бандытызм! Пагвалчаньне цывільных правоў людзей, парушэньне супакою і парадку ў царкве не належаць да кампэтэнцыі Царкоўнага Суду; такія справы могуць разглядаць толькі сьвецкія суды, прысуды якіх апіраюцца на экзэкутыўную сілу дзяржаўнай улады. Царкоўны Суд ня можа навесьці парадак і вярнуць супакой у парахвіі, бо ня мае патрэбнай на гэта экзэкутыўнай сілы. Вось чаму Кіраўніцтва БАПЦ змушанае шукаць абароны ад бунтаўшчыкоў у сьвецкіх судох.

Далейшай „кветкай" у тых Мікалаевых „пасланьнях" ёсьць яго ўпартае непрызнаньне Епіскапа Ізяслава (Бруцкага). І гэта дзіўна, бо высьвячваючы Івана Бруцкага ў сьвятары сам-жа Мікалай цешыўся, што БАПЦ будзе мець другога епіскапа з Палесься!... Тут ізноў ён ставіць стаўку на людзкую (і, як відаць, сваю ўласную...) несьвядомасьць справы, бо нідзе, ні ў Статуце БАПЦ, ані тым больш у Канонах, ня сказана, што хіратанізаваць беларускага епіскапа могуць толькі Беларусы, а ніхто іншы. Каб так было, мы ніколі не заімелі-б свайго епіскапа! У запраўднасьці ўся гэта справа ня мае ніякага прынцыповага значэньня. Найважнейшае, каб хіратонія была кананічнай і толькі ў адносінах да гэтага важна, хто ў ёй прыняў удзел. У выпадку Ўладыкі Ізяслава тут ніякіх засьцярог быць ня можа, хоць Мікалай і стараецца прайсьці міма факту, што ў хіратоніі прынялі ўдзел ажно два Мітрапаліты – беларускі і украінскі – ды што прысутнічала на ёй, і пазьней на банкеце, больш за паў сотні вернікаў-Беларусаў. А што нічога ня ведалі пра яе бунтаўшчыкі і пакорныя служкі Сатаны – Богу дзякаваць!

Цікавым мамэнтам у тых „пасланьнях" Мікалая ёсьць яго крыклівая гатоўнасьць да згоды... Паводле яго ўсё, што трэба, каб вярнуць мір і цішыню ў нашы парахвіі, ёсьць каб ён, Мікалай, і Ўладыка Мітрапаліт сышліся разам, падпісалі дагавор і забыліся на ўсё, штобыло... Як бачым, чалавек гэты жыве адно нерэальнасьцямі, ілюзіямі: яму здаецца, што ўсё, чаго ён натварыў, пайшло з ветрам..., што нічога ня трэба адрабляць, на ўсё можна махнуць рукою і забыцца... Яму ніяк ня хочацца паверыць, што ўвесь гэты груз астаецца на рахунку яго да канца дзён ягоных, і пазьней...

Добра разумеючы няшчасьце тых, хто ня ў сілах даць адпор напасьцям Сатаны ды вымушаны яму пакарыцца і служыць..., мы ім спагадаем ад шчырага сэрца і заахвочваем, каб ні на хвілінку не пераставалі шукаць тае праўдзівае веры, што нясе ратунак і збаўленьне. Але гэта і ўсё... У прыватных зносінах мы можам пайсьці крыху далей – прабачыць ім зьнявагі і шкоды, прычыненыя нам асабіста. Але з Царквою справа зусім іншага парадку – гэта не прыватная асоба, а інстытуцыя, народнае дабро. Жыцьцё Царквы рэгулюецца спрадвечнымі традыцыямі, канонамі, статутамі, прысягамі. Дзе гэтыя ўстаноўкі пагвалчаныя, не памогуць ніякія „дагаворы", ці пагадненьні прыватнага характару паміж Герархамі. Каб захаваць поўнавартасьць Царква мае ачысьціцца ад тых пагвалчаньняў. На гэта ёсьць два спосабы: або вінаватыя пакаюцца і прымуць пакараньне прадбачанае законам, або яны пакінуць БАПЦ – дабравольна, ці прымусова ў сілу пастановы Сабору Епіскапаў. Паколькі арх. Мікалай не прызнаў сваіх памылак і злачынстваў, ані пакаяўся ў іх (наадварот, ён па сяньняшні дзень пакрывае бунтаўшчыка Яноўскага!), Сабор Епіскапаў БАПЦ быў змушаны вылучыць яго з ліку Герархаў БАПЦ. Паступіць інакш было зусім немагчыма, бо мы ня можам ігнараваць апініі іншых Цэркваў, якія ўважліва сочаць за тым, што дзеецца ў нас.

А што-ж па праўдзе ў нас такое робіцца? Сяньня, пасьля двух гадоў, ужо можна даць усякаму ясны адказ на гэта пытаньне: узьняўся бунт супроць Галавы Царквы ў адной парахвіі, дзе паявіўся сьвятар-бунтаўшчык; за „сваім" сьвятаром пайшлі некаторыя з парахвіян, кажуць навет бальшыня, а за ім ўва ўсю таўкатню ўскочыў і епіскап... Далёка і шырока паплыла зьедлівая агітацыя і падняліся „дзялкі" па ўсіх амаль парахвіях ды лавай пайшлі ў наступ... супроць хвароблівага старычка, супроць Мітрапаліта, супроць Галавы Царквы! Прычыны пытаецe? Вось тут і загвадка, бо аніякай ня бачым... Бо-ж узяць таго нягодніка-сьвятара з парахвіі Ўладыка Мітрапаліт нятолькі меў усякае права, але пры наяўных абставінах ён ніяк ня мог паступіць інакш, як мы бачылі вышэй.

Паўстае тады пытаньне: чаму рэвалюцыя? Што гэта за бунт такі, што чаўпецца ў нас вось ужо трэці год без дайпрычыны? Адказ на гэта зусім просты: прычына ёсьць і яна ведама таму, каму патрэбен гэты закалот, ды ня цяжка яе згадаць: зьнішчэньне дарагой нам усім Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы на чужыне. Яна, відаць, косткай стала па-пярок у горле чырвонай Сатаны... Вось адкуль бярэцца тая доўгая пуга, якой (нябачна, але настойліва) паганяюцца табуны супроць нашага Ўладыкі.

Як-жа быць нам цяпер? Што рабіць у гэты сташны час? Наша найвялікшае заданьне, кажнаму паасобку і ўсім разам, захаваць пры Божай помачы нашу БАПЦ, што-б яно не каштавала! Толькі-ж не галёканьнем, ні ілжой, ані гіпакрызіяй, а ціхім, хоць і як скромным, але адважным і запраўдным чынам. А захаваць нашу Царкву мы мусім такой, якой мы яе пераналі ад тых, хто Яе адрадзіў – ні ў чым ня маем права Яе мяняць, ніякіх уступак Сатане, ані яго пакорным служкам. Вынікае гэта з самой дэфініцыі Царквы; усё, што уваходзіць у традыцыйнае паняцьце Царквы мусіць зьберагацца, інакш Царква перастае быць Царквою. За лікамі нам не ганяцца; многіх Сатана пагоніць прэч ад нас – туды ім і дарога. Трымацца свае МаціЦарквы можа толькі той, у каго стае на гэта сілы веры. У каго-ж яе няма, той раней ці пазьней адсеецца... Гэта як у Біблії пра тое зерне і пляву...

Хоць труба яшчэ не прагучэла, для многіх з нас Судны Дзень ужо пачаўся... Клічам тых, хто яшчэ валодае сабою: падымайцеся і ідзеце да вечнага дабра і сьвятла ў імя Праўды Божай – спакойна і ахвярна. Пакуль труба яшчэ не прагучэла...

Юбілеі Мітрапаліта Мсьціслава

84 ГОД МІТРАПАЛІТУ МСЬЦІСЛАВУ

10 красавіка 1982 г. ў Саўт Баўнд Брук, Ню Джэрзі, ладзілася прыняцце на дзень народзінаў Мітрапаліта Мсьціслава Першагерарха Украінскае Праваслаўнае Царквы ў Амэрыцы ды Украінскай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы ў Дыяспоры.

На ўрачыстасьці прысутнічала шмат украінскага духавенства, сястрыцтва, брацтва, сям'я Мітрапаліта, Уладыка Ізяслаў ад БАПЦ, і госьці. Вітаючы Мітрапаліта з юбілеям, прамоўцы ўспаміналі ягоную палітычную, грамадзкую і рэлігійную працу на карысьць украінскаму народу.

Уладыка Ізяслаў у сваім прывітаньні падкрэсьліў вялікія заслугі Мітрапаліта Мсьціслава для УАПЦ і выказаў яму найшчырэйшую падзяку за ягоную братнюю дапамогу для БАПЦ ў гэтым крытычным часе, калі ворагі Царквы стараюцца яе зьнішчыць.

40 ГОД ЯПІСКАПСТВА МІТРАПАЛІТА МСЬЦІСЛАВА

Адзначэньне 40-годзьдзя Япіскапства Мітрапаліта Мсьціслава адбылося ў Саўт Баўнд Брук, Ню Джэрзі, у суботу й нядзелю 15-га й 16-га травеня 1982 году. Мітрапаліт Мсьціслаў быў хіратанізаваны 14-га травеня 1942 г. ў Кіяве. Уладыка Ізяслаў ад БАПЦ быў запрошаны й браў удзел у гэтай двух-дзённай урачыстасьці.

У першы дзень, у суботу, пасьля вячэрні адбыўся багаты сьвяточны канцэрт у украінскім Доме Культуры.

У нядзелю раніцаю многа вернікаў, сьвятароў і гасьцей сабралася перад Царквою, Памятнікам, Сьв. Андрэя Першазванага каб вітаць Юбілянта, Мітрапаліта Мсьціслава, Арх. Марка й пачэсных гасьцей-герархаў: Мітрапаліта Сьцяпана з Украінскае Каталіцкае Царквы й Япіскапа Ізяслава з БАПЦарквы. Мітрапаліт Мсьціслаў адслужыў Сьв. Літургію ў асысце многіх сьвятароў з паміж 50-ці якія зьехаліся на гэтую ўрачыстасьць.

Сьвяткаваньне закончылася банкетам ладжаным у украінскім Доме Культуры з удзелам больш як 820 асобаў, на якім многія выступалі з прамовамі й прывітаньнямі для Мітрапаліта Мсьціслава й было прачытана прывітаньне ад Прэзыдэнта Роналда Рэйгана З.Ш.А. Уладыка Ізяслаў вітаў Мітрапаліта Мсьціслава ад БАПЦарквы й яе Першагерарха Мітрапаліта Андрэя.

Масква прадаўжае наступ на беларускую эміграцыю

У нядзелю 16-га травеня па амэрыканскай тэлевізіі перадавалася спэцыяльная праграма якая ў аснаўным ачарняла ўсіх Беларусаў сваім аскарджэньнем, што, нібы-то, у З.Ш.А. жыве больш як 300 беларускіх „нацыстаў" і ваенных праступнікаў. Аб гэтым потым шырака пісалася ў амэрыканскіх газэтах.

Разглядаючы „довады" падання ў газэтах, мы бачым, што найбольш аскарджаючыя зь іх паходзяць з Савецкага Саюзу, ад савецкіх лекароў і ад Савецкага Міністэрства Замежных Справаў.

Тут трэба толькі прыпомніць як Масква тлумачыць свае забойства польскіх афіцэраў (больш як 15 тысяч) у Катыні. Масква кажа, што іх нібы-то „Немцы забілі". Маскоўскае фальшаваньне дакумантаў добра ведамае па ўсім сьвеце й Масква напэўна не пашкадуе гэтага свайго таленту каб ачарніць беларускую палітычную эміграцыю, падаючы „дакуманты" ці інфармацыі падобнага характару аб беларускіх „калабарантах" наіўным амэрыканскім карэспандэнтам.

Таксама цікава зазначыць, што апошняя спроба пашкодзіць беларускай эміграцыі ў вольным сьвеце паўстала так хутка пасьля паўстаньня закалотаў у БАПЦ, каторыя, у апініі многіх, таксама былі інсьпіраваныя Масквою.

Служкі А.Б.А.Д.З.Ц. зьневажаюць Мітрапаліта

КЛІЎЛЕНД, З.Ш.А. Група беларускіх служкаў *анты-беларускай акцыі для зьнішчэньня БАПЦарквы (А.Б.А.Д.З.Ц.)*, карыстаючыся фізычнай сілай або барыкадамі, непусьціла Мітрапаліта Андрэя ў Царкву ў Кліўлендзе адслужыць Вялікодныя Багаслужбы.

...І СЫМБАЛЬ БЕЛАРУСІ – ВАСІЛЁК

Да 90-годзьдзя з Дня Нараджэньня Максіма Багдановіча

З Гістарычных Матэрыялаў Апрацаваў ВАЦЛАЎ ПАНУЦЭВІЧ

Сапраўдны талент – заўсёды загадка. І чым больш ён вялічны ў сваёй велічы, тым больш глыбінны ў выяўленьні сваім, тым больш загадкавы. Пра Багдановіча пісалі ды пішуць розныя літаратурныя дасьледнікі славянскіх народаў, ды знаходзяць у ягоным таленце надзвычайныя талентныя рысы міма маладога веку ды ўмовах жыцьця ўсьцяж у вандроўцы з бацькамі ў розных раёнах царскай Расеі. Чамусьці русыфікацыя яго не палоніла. Ён у сваіх маладняцкіх школьных гадох быў добрым сябрам свайго асяродзьдзя. Валасы меў густыя, цёмна-рыжыя, у барадзе й вуснах каштанаватыя. Вочы шэрыя... У школе быў добрым сябрам... Сьмяшлівы, радасны, гэтую рысу асабліва адзначаю... Потым у маладосьці, калі ў ім вызначылася грудзінная хвароба – сухоты, прастадушны сьмех замяніўся лёгкай усьмешкай, якая нязьменна была на ягоных вуснах, і зыходзіла толькі тады, калі ён раздражняўся.

Быўшы аднаклясьнік Максіма Багдановіча акадэмік Ціхан Годнеў, апісваючы паэта, адзначыў, што выгляд у яго быў паважны й засяроджаны. Калі пачынаў гаварыць, твар зацьвітаў усьмешкай. Карэктны й ветлівы, ён умеў іранізаваць, у сваёй кампаніі жартаваў.

Беларускі драматург В. Гарбацэвіч пісаў, што Максім Багдановіч быў прыгожы, стройны, віртуозны дэкляматар, сваімі вершамі пакараў усіх.

Нягледзячы на летуценнасьць, на мяккае, добрае сэрца, Максім быў вельмі стойкім у працы, і да пастаўленай мэты ішоў рашуча й упарта. На гэтую рысу характару сына таксама зьвяртаў увагу Адам Ягоравіч.

Сябра Максіма Багдановіча з гімназіі Дзяблоцкі адзначыў, што паэт быў вельмі сарамлівы. І толькі сярод блізка знаёмых людзей сарамлівасьць ягонай зьнікала. Дзеля гэткай рысы свайго характару ён ніколі ня бываў на вечарах у гімназіі.

Адам Багдановіч, характарызуючы жыцьцё сына Максіма ў гімназійныя гады, адзначаў, што, відаць, ні з кім з сяброў у яго ня было асабліва блізкіх адносін, акрамя Дзяблоцкага. Ён-жа або займаўся ў 'сваім пакоі, або сядзеў у пушкінскай бібліятэцы, чытаючы новыя часапісы. Жыцьцё было спакойнае ды аднастайнае. Гэтага дарэчы патрабавала ўжо яскрава выяўленая ягоная хвароба. Пра ліцэйскія гады сына А. Багдановіч пісаў, што і круг знаёмых у яго быў абмяжаваны... Жыцьцё вёў сіроцкае, засяроджанае на навуцы ды літаратурнай дзейнасьці... Ён яскрава разумеў слабасьць свайго здароўя, якога было недастаткова нават для той напружанай навуковай і асабліва літаратурнай працы, якую ён вёў.

Сапраўды, уся літаратурная дзейнасьць М. Багдановіча пацьвярджае яго тытанічную працу. Але ён быў малады ды любячы красу ў чалавеку ды ў прыродзе. І меў сяброў. І кахаў...

Многасямейны бацька яго, заняты сваімі справамі, відаць, ня зусім добра ведаў, як жывуць ягоныя старэйшыя дзеці. Да дому Максіма амаль ніхто ня заходзіў. Тут, відаць, былі абставіны ў сям'і Багдановічаў. Мачыха Максіма ня была венчана з бацькам, таму ў дом яны нікога не запрашалі... Сам Максім бываў у сям'і Дзябольскіх амаль кожны дзень і ня толькі ў іх. Юнак сябраваў з калегамі па гімназіі братамі Мікалаем і Рафалам Какуевымі, а таксама зь іх сёстрамі Аняй і Варай. Аню ён кахаў. Ён прысьвяціў паэтычны цыкль „Мадонны" ды шмат іншых вершаў. У двары Кукуевых зьбіраліся гімназісты-аднаклясьнікі, гулялі ў гарадкі, лапту... Увечары, седзячы на ганку, сьпявалі. Ва ўсіх гэтых гульнях удзельнічаў і Максім, які пазьней апісаў іх у паэме „Веранікa":

Вясёла йшлі гулянкі нашы:
Пад шум і гук размах рукі
Зьбіваў здалёку гарадкі,
Быў чутны сьмех пры відзе „кашы",
І кожны стрымліваў свой плач,
Калі ўразаўся ў плечы мяч...

і далей:

Калі-ж сачыўся бледнаваты
Зор сініх сьвет праз небасхіл
І ўплятаўся ў вулак пыл,–
Мы ўсе пялялі каля хаты,
І напаўняў пявучны хор
Маркотнай песьняй сьціхшы двор.

Аўтабіяграфічнасьць паэмы „Веранікa" пацьвярджаюць успаміны Д. Дзябольскага й лісты М. Лілеева, а таксама групавыя фотаздымкі, дзе Максім зьняты побач з братамі й сёстрамі Какуевымі.

Апісваючы гульні гімназістаў у двары Какуевых, М. Лілееў адзначае: „Ва ўсіх гульнях прымаў удзел і сябра сям'і – Багдановіч". Д. Дзябольскі пісаў: „У апошнія гімназіяльныя гады Максім Багдановіч зь сям'ёй пазнаёміўся з сям'ёй свайго аднакласьніка Рафала Какуева й стаў часта там бываць пасябраваўшы з братамі Рафаілам і Мікалаем, як зь дзьвума іх сёстрамі – Ганнай і Барбарай... Абедзьвія добра ведалі мовы ды былі дасужымі, асабліва Ганна, стройная, з тонкім тварам ды цёмнымі вачыма. Вясною Максім амаль кожны вечар бываў у іх; на вялікім двары кукаеўскага дому, дзе вечарамі гулялі ў гарадкі. Максім быў захоплены гульнёй ды з захапленьнем пра яе расказваў. У радках пра „гарадкі" ў вершаваным апавяданьні „Веранікa" шмат лучнасьці з Какуевамі...

Знаёмства з сям'ёй Кукаевых ды частыя наведваньні ў тую-ж вясну вялікага какуеўскага дому былі, мабыць, лепшым часам яго ня вельмі радаснай маладосьці, таму што хвароба ўсьцяж напамінала пра сябе.

Першае Максімава гора – сьмерць маці – пакінула глыбокі сьлед у душы юнака. Сьветлы вобраз маці жыў у сэрцы Максіма да апошніх дзён яго жыцьця. Старанна захоўваў ён ноты, па якіх яго маці грала на піяніне, любіў песьні, што сьпявала яна. Вобраз маці заўсёды ў яго лучыўся зь Беларусяй, зь мясьцінамі, дзе прайшло раньняе юнацтва. Ён прагна чытаў беларускія казкі ды песьні з фальклёрных зборнікаў Шэйна й Раманава, што перахаваліся ў хатняй бібліятэцы.

Бацьку свайго паважаў і быў удзячны яму за выхаваньне. Былы загадчык літаратурнага аддзелу рэдакцыі яраслаўскай газэты "Голас" Мікалай Агурцоў у сваіх успамінах прыводзіць наступныя словы Максіма Багдановіча: „Мяне выхоўваў бацька. Неяк я паказваў Вам яго бібліятэку. У ёй ёсьць усё істотнае, што зьяўлялася перадавым у літаратуры сьвету. Бацька пачынаў, з чаго пачынае кожны народ у сваёй творчасьці, з эпаса. Мы ўжо ў дзяцінстве ведалі „Рустама й Зараба", „Ільяду", „Калявалу", быліны ды шмат што іншае. Пасьля прыступілі да лірыкі й драмы. Ведама, галоўная ўвага была зьвернена на славянскія літаратуры..."

Бібліятэку Адама Багдановіча ўспамінае й прыяцель Максіма А. Залатароў, які гаворыць,што ў бацькі паэты, Адама Ягоравіча, была тады вялікая бібліятэка якая вырозьнівалася„выключна цэнным" падборам кніг. Бібліятэкай бацькі Максіма вельмі ганарыліся.

Максім многа чытаў, займаўся самаадукацыяй, глыбока вывучваў гуманістычныя навукі й беларускую мову. „Слоўнік беларускай гаворкі" І. Насовіча заўсёды ляжаў у яго на стале.

Цяжка сказаць, калі Максім пачаў пісаць свае творы. Выглядае – вельмі рана, бо яшчэ да паступленьня ў гімназію, у 1910 годзе, калі яму было 10 год, ён паказаў ужо хроснай ВользеСёмавай, свае вершы на беларускай мове. Ня бацьку ды не Максіму Горкаму паказаў свае першыя спробы пяра, а хроснай, што прыехала ў госьці зь Беларусі. Не паказаў сваіх вершаў Горкаму й пазьней. Гэта бачна з лісту стрыечнага брата Максіма Паўлы Багдановіча з 26 сакавіка 1905 г. ды самога Горкага з 4 жн. 1905г.

Павал Багдановіч пісаў, што ў 1906 годзе шляхі бацькі й Максіма Горкага разышліся. Перапіска паміж імі аднавілася ў канцы 20-х гадоў. Літаратурная дзейнасьць Максіма Багдановіча працякала ў час, калі яго бацька не перапісваўся з Аляксеем Максімавічам. „Бацька ніколі не зьвяртаў увагі Горкага на творчасьць майго брата, гэта мне добра ведама".

Праз 7 год пасьля сьмерці Максіма Б. у першым пісьме, якое паслаў Адам Ягоравіч, бацька Максіма, да Горкага з запытаньнем, ці не пасылаў сын Максім сваю кнігу Горкаму, Максім Горкі адказаў коратка: „Максім не пісаў мне і кнігі сваёй не перасылаў"...

Пачатак літаратурнай дзейнасьці Максіма Багдановіча прыпадае на час, калі беларускае слова ў пэрыяд рэвалюцыі 1905–1907 гадоў толькі прабівала сабе шлях на старонкі друку. У 1905 годзе менская расейская прагрэсыўная газэта „Северно-Западный край", 15-га травеня друкуе першы верш Янкі Купалы „Мужык" на беларускай мове.

У той час Багдановічы жылі далёка ад Беларусі, у сям'і гаварылі парасейску. Праўда, Адам Ягоравіч бачыць на ўплыў на Максіма ня толькі Маткі, але сем'яў дзьвюх яго сясьцёр – Гапановічаў і Галаванаў, таксама чыста беларускіх, якія так зрасьліся, што, па сутнасьці, прадстаўлялі адну сям'ю ў трох кватэрах і былі своеасаблівай калёніяй у Ніжнім Ноўгарадзе.

„На чужыне сваё роднае" так жыва ўспамінаецца ды цэніцца, – пісаў А. Багдановіч... Сястра Магдалена, носьбіт традыцыяў Беларусі, жыла ды вяла сваю сям'ю так, як гэта рабілі яе маці ды бабуля: яна захоўвала й шанавала ўсе нашыя звычаі й абрады, спраўляла „дзяды, каляды, масьленіцу, вялікадні ды інш., як гэта рабілі нашыя продкі... Максім увесь вольны час праводзіў у цётак у гульнях і забавах са сваімі дзьвюроднымі братамі й сёстрамі. Тутэжа ён чуў і беларускую казку, і беларускую песьню... І хоць у сям'і панавала расейская мова, але пачуцьці, густы, схільнасьці, звычаі, перажываньні былі ў аснове беларускія".

Максім любіў сваю радзіму Беларусь зь ейнай пачуцьцёвай напеўнай мовай, багатай гістарычнай спадчынай, зь вялікай гуманнасьцю ўсяго народу...

Ён як вялікі сын свайго народу, пачаў пісаць на ягонай беларускай мове... „Яго заняткі беларускай прaходзілі зусім непрыкметна для мяне ды акружаючых; так ці накш, я яго не папіхаў на гэтую дарогу, але, зразумела, не перашкаджаў яму", пісаў бацька.

Першым друкаваным творам Максіма Багдановіча было лірычнае апавяданьне „Музыка", апублікаванае ў 1907 г. ў газэце „Наша ніва" (6 ліпеня). З таго часу пачынаецца бурная творчасьць паэты. Ужо ў гэтым творы шаснаццацігадовы юнак выказаў сваё крэда: прызначэньне мастацтва ён бачыў у службе для народу...

Паэт бліскучага таленту, Максім Багдановіч пакінуў нам клясычныя ўзоры грамадзкай, філязофскай, інтымнай і пэйзажнай лірыкі, эпічных і лірычных твораў, напісаных паводле народных матываў. Такім чынам ён узбагаціў беларускую літаратуру мастацкімі перакладамі вершаў Пушкіна, Гарацыя, Авідзія, Шылера, Гэйнэ й інш. Такім чынам М. Багдановіч разьвіваў у беларускай літаратуры прынцыпы рэалізму й народнасьці.

Вялікую ўвагу зьвяртаў ён на распрацоўку розных паэтычных жанраў. Сваю ролю ў разьвіцьці беларускай літаратуры паэт выказвае вельмі сьціпла: „...Мая творчасьць была накіравана галоўным чынам на расшырэньне кола тэм і формаў беларускай паэзіі"...

Дамінуючай тэмай паэтычнай творчасьці М. Багдановіча зьяўляюцца думы пра лёс Беларускага народу. У вершах „Краю мой родны!" (1909), „Зь песьняў беларускага мужыка", „Пан і мужык" (1912) і інш. паэт малюе цяжкае жыцьцё простага народу ва ўмовах царскай Расеі.

Краю мой родны! Як выкляты богам–
Стольki ты зносіш нядолі.
Хмары, балоты... Над збожжам убогім
Вецер гуляе на волі.

Поруч раскідалісь родныя вёскі,
Жалем сьціскаюцца грудзі! –
Бедныя хаткі, тапалі, бярозкі,
Усюды панурыя людзі...

Шмат што зрабілі іх чорныя рукі,
Вынесьлі моцныя сьпіны;
Шмат іх прымусілі выцерпець мукі
Пушчы, разлогі, нізіны.

Кінь толькі вокам да гэтага люду –
Сьціснецца сэрца ад болю:
Стольki пабачыш ты гора ўсюды,
Стольki нуды без патолі...

У гутарках-казках аб шчасьці, аб згодзе
Сэрца навін не пачуе.
Сьціснула гора дыханьне ў прыродзе,
Гора ўсюды пануе ...

Хваляй шырокай разьлілася, як мора,
Родны наш край затапіла...
Брацьця! Ці зможам грамадзкае гора!?
Брацьця! Ці хопіць нам сілы!

І Максім Багдановіч, як праўдзівы наглядчык сваёй эпохі, вялікую ўвагу зьвяртаў на паняволеньне народу з усіх бакоў. Селянін у паказе М. Багдановіча цяжка пакутуе ад малазямельля, бяспраўя, цемнаты, але ўсьведамляе, хто віноўнікам яго пакуты. Мужык у Багдановіча бачыць бязвыхаднасьць між панамі й сабой, і яго не палохае, бо ён упэўнены ў сваёй праўдзе й сіле.

Я хлеба ў багатых прасіў і маліў,–
Яны-ж мне каменьні давалі;
І тыя каменьні між імі й мной
Сьцяною вялізнаю ўсталі.
Яна ўсё вышэй і вышэй расьце
І шмат каго вельмі лякае,
Што-ж будзе, як дрогне, як рухне яна!
Каго пад сабой пахавае?

З выключнай сілай паказаў паэт падзел на багатых і бедных у вершы „Мяжы":

Глядзі: па ўсёй зямлі сьвятой
Шырокай хваляй залатой
Без краю бліішча збожжа мора,
Цьвітуць лугі, шумяць лясы...

Так многа ёсьць паўсюль багацьця й красы,
А людзі нішчацца ў голадзе, у зморы
Ад беднаты, ад цемнаты,
Бо скрозь – мяжы, бо скрозь – платы...

Максім Багдановіч верыў, што ў 1905 годзе „зварушаны нарэшце народны ўздым дарма ня згасьне". Вера ў непазбежнасьць рэвалюцыі, вера ў народ надавалі яму сілы. Паэт заклікаў ісьці ў рэвалюцыю, бо свабоду дасьць толькі яна.

Рушымся, брацьця, хутчэй
У бой з жыцьцём, пакідаючы жах,
Крыкі пужлівых людзей
Ня стрымаюць хай бітвы размах...

Такія-ж матывы ў вершах „Нашых дзедаў душылі абшары лясоў..." „Не бядуй".

Не бядуй, што хмары
Сонца сьвет схавалі.
Нарадзіцца мусіць
Бура з гэтых хмар...

Творчасьць Максіма Багдановіча глыбока аптымістычная, ён ня сумняваўся што прыйдзе час для працоўнага беларускага народу:

Ня згасла сонца! Сонца гляне,
Усіх падыме ада сна.
Ён, гэты дзень, яшчэ настане, –
І ачуняе старана!

(„Кінь вечны плач аб Беларусі")

Паэт глыбока вывучваў гісторыю роднага Краю. Ведаць гісторыю – адзін з намаганьняў Максіма Багдановіча. Так у сваіх творах на гістарычныя тэмы паэт напамінаў беларускаму народу „аб прадзедах сваіх, аб горы, радасьцях ды

аб прыгодах іх". Ен пісаў вершы, аб першадрукару Францішку Скарыне, пра старажытных летапісаў. („Безнадзейнасьць", „Летапісец", „Перапісчык" і „Кніга").

Перад намі паўстае вобраз летапісца, які пакінуў нам сьведчаньне пра мінулае Беларусі:

Душой стаміўшыся ў жыцьцёвых цяжкіх бурах,
Свой век скanчае ён у манастырскіх мурах.
Тут ціша, тут спакой, – ні шуму, ні клапот.
Ен пільна летапіс чацьвёрты піша год
І сьпісвае ўсё ад слова і да слова
З даўнейшых граматак пра долю Магілёва...
(„Летапісец")

У вершы „Слуцкія ткачыхі" (1912) паэт паказвае час прыгону на Беларусі. Дзяўчаты ад цямна да цямна ткуць залатыя паясы водля пэрсідскіх узораў, але рукі іх мімаволі замест дадзенага ім узору – ткуць узор роднага васілька...

Ад родных ніў, ад роднай хаты
У панскі двор дзеля красы
Яны, бяздольныя, ўзяты
Ткаць залатыя паясы.

І цягам доўгія часіны,
Дзявочыя забыўшы сны,
Сваe шырокія тканіны
На лад пэрсідзкі ткуць яны.

А за сьцяной сьмяецца поле,
Зіяе неба з-за акна, –
І думкі мкнуцца мімаволі
Туды, дзе расьвіла вясна;

Дзе блішча збожжа ў яснай далі,
Сінеюць міла васількі,
Халодным срэбрам зьзяюць хвалі
Між гор ліючайся ракі;

Цямнее край зубчаты бору...
І тчэ, забыўшыся, рука,
Заміж пэрсідзкага ўзору.
Цьвяток радзімы васілька...

Гэты верш – адзін з клясычных вершаў Максіма Багдановіча. У ім выказаная шчырая любоў паэты да простага народу, боль за яго крыўды, пакуты ды бяспраўе, і глыбокая павага да народнага таленту.

М. Багдановіч першы ў беларускай літаратуры пісаў пра Вільню. Вільня ўразіла яго кантрастамі: ён бачыць цесныя ды ціхія вулачкі са старажытнымі вежамі, з гатыцкай архітэктурай і побач – новую мітусьню зь вулічным натоўпам, стракатымі вітрынамі, з крамамі, лямбардамі ды з людзкім горам:

І места, дзе няма прастора
Дзеля прыроды буйных сіл,
Прабіла сьцежку мору гора...
(„На глухіх вулках - ноч глухая")

М. Багдановіч захапляецца рытмам Вільні:

Вулкі Вільні зіяюць і гулка грымяць!
Вір людзкі скрозь заліў паясы тратуараў,
Блішчаць вокны, ліхтарні ўгары зіхацяць,
І гараць аганьком вочы змучаных твараў!
А завернеш у завулак – ён цесны, крывы,
Цёмны шыбы глухіх, старасьвецкіх будынкаў,
Між каменьнямі – мох і сьцяблінкі травы,
А на вежы, як круглае вока савы,
Цыфарблат – пільны сьведка мінулых учынкаў...

Максім Багдановіч вельмі тонка адчуваў прыгажосьць і ў чалавеку, і ў мастацтве, і ў прыродзе. Выдатная готыка віленскага касьцёла сьвятой Ганны пакідае ў яго душы пачуцьці гармоніі, згоды паміж чалавекам і прыродай.

Гораду, яго сучаснаму і мінуламу абліччу прысьвячае вершы: „Вулкі Вільні зьяюць і гулка грымяць...", „У Вільні" (санэт), „За дахамі места памеркла нябёс пазалота...", „На глухіх вулках – ноч глухая..." і „Зьвіруха". Усе гэтыя вершы аб'яднаны ў цыкль „Места".

Тонка адчуваў, моцна любіў паэт прыроду ды захапляўся яе красой. Асноўны матыў пэйзажнай лірыкі Максіма Багдановіча – раскрыцьцё ўнутранага сьвету чалавека на ўлоньні прыроды.

Цёплы вечар, ціхі вечар, сьвежы стог,
Улажылі спаць мяне вы на зямлі.
Ня курыцца сьветлы пыл усьцяж дарог,
Ў небе месяца прагляну́ў бледны рог,
У небе ціха зоркі расьцьвілі.

Зьнічка коціцца агністаю сьлязой,
Прашумела мякка скрыдламі сава;
Бачу я, з прыродай зьліўшыся душой,
Як дрыжаць ад ветру зоркі нада мной,
Чую ў цішы, як расьце трава.

Пэйзажныя вершы заўсёды вельмі ярка выказваюць настрой паэты. У зімні марозны вечар ён адчувае сябе бадзёрым:

Здароў, марозны, звонкі вечар!
Здароў, скрыпучы, мяккі сьнег!
Мяцель ня вее, сьціхнуў вецер,
І волен лёгкіх санак бег...

„Ціха па мяккай траве сінявокая ноч прахадзіла..." Хто, акрамя Максіма Багдановіча, мог-бы так проста ды паэтычна сказаць пра кароткую летнюю ноч?

Паэт тонка ўлоўлівае гукі прыроды, яны зьліваюцца для яго ў цудоўную сымфонію.

Па-над белым пухам вішняў,
Быццам сіні аганёк,
Б'ецца, ўецца, шпаркі, лёгкі
Сінякрылы матылёк.

Навокал усё паветра
Ў струнах сонца залатых, –
Ен дрыжачымі крыльлямі
Звоніць ледзь чуваць у іх.

І ліецца хваляй песьня, –
Ціхі, ясны гімн вясьне.
Ці ня сэрца напявае,
Напявае яго мне'...

Вялікае месца займае ў творчасьці паэты й інтымная лірыка. Раманс М. Багдановіча „Зорка Вэнэра" стаўся шырока ведамай любай народнай песьняй.

Зорка Вэнэра ўзышла над зямлёю,
Сьветлыя згадкі з сабой прывяла...
Помніш, калі я спаткаўся з табою,
Зорка Вэнэра ўзышла...

Некаторыя зь лірычных вершаў М. Багдановіча носяць аўтабіяграфічны характар. Цыкль паэм „Мадонны" ды нямала вершаў прысьвяціў ён Ані-Ганьне Какуевай. Нягледзячы на трагэдыю асабістага лёсу (Максім добра ведаў, што дні яго жыцьця палічаны), нават яго інтымная лірыка сьветлая, бязроспачы. У адным зь вершаў, прысьвечаным Ані, ён пісаў:

Учора шчасьце толькі глянула нясьмела,
І разьвеяліся хмары змрочных дум.
Сэрца чулае і млела, і балела,
Радасьць душу мне шчаміла, быццам сум.

Усё жыцьцё цяпер, як лёгкая завея,
Кнігу разгарнуў – а не магу чытаць,
Як зрабілася, што пакахаў цябе я, –
Хіба знаю я? Ды і нашто мне знаць?

І толькі зрэдку праяўляецца боль паэта:

Больш за ўсё на сьвеце жадаю я,
Каб у мяне быў свой дзіцянёк –
Маленькая дачушка – немаўлятка
Аня Максімаўна,
Такая прыгожанькая,
Цёпленькая, мокранькая,
Зь цёмна-карымі вочкамі,
А ручкі, як перацягнутыя ніткамі.
Зусім такая, як Вы,
Калі Вы былі маленькай дзяўчынкай...

Як бачым Максім Багдановіч – паэт вялікага таленту з шырокімі размахамі. Адзін зь яго ўлюбленых вобразаў – вобраз Мадонны. Ен зьвяртаўся да яго ў вершы „У вёсцы", у паэме „Вэраніка", у цыклі „Мадонна" а таксама ў некаторых іншых вершах у крузе „Мадонна". Яна – зьліцьцё дзявочай чысьціні й прыгожасьці мацярынства...

Рысы Мадонны паэт убачыў у простай вясковай дзяўчыны:

Дзяўчынка к хлопцу нагнулася і, сьлёзкі
Сьціраючы яму, штось пачала казаць,
Каб заспакоіць плач – зусім як быццам маць,
Ды зьліваліся ў жывы абраз адзіны
Той выгляд мацяры ды з воблікам дзяўчыны,
Дзіцячым, цяненькім; і ў гэты час яна,
Здавалася, была аж да краёў пайна
Якойсь шырокаю, радзімаю красою,
І, помню, я на міг папрыгажэў душою.
(„Вёска")

Вершы паэта гучаць гымнам мацярынству, красе й дабраце жанчыны. Максім Багдановіч надаваў вялікае значэньне ролі мастацтва й літаратуры ў жыцьці чалавека. Таму, на яго думку, паэт павінен быць вельмі патрабавальным да сваёй творчасьці.

Ведай, брат Малады, што ў грудзях у людзей
Сэрцы цьвёрдыя, быццам з каменьня.
Разаб'ецца аб іх слабы верш зайсягды,
Не збудзіўшы сьвятога сумленьня.

Трэба з сталі каваць, гартаваць гібкі верш,
Абрабіць яго трэба зь цярпеньнем.
Як удэрыш ты ім, – ён, як звон, зазьвініць,
Брызнуць іскры з халодных каменьняў.
(„Песьняру")

У Вільні ў 1913 г. выйшаў адзіны зборнік Максіма Багдановіча „Вянок". Паэт аб'яднаў свае вершы ў некалькі тэматычных цыкляў – „У зачарованым царстве", „Гоман бацькаўшчыны", „Старая Беларусь", „Места", „Думы", „Вольныя думы", „Старая спадчына", „Мадонны", „Каханьне й сьмерць".

„Вянок" выдаваўся зь вялікімі цяжкасьцямі. Пра гэта сьведчыць перапіска Багдановіча з супрацоўнікамі рэдакцыі газэты „Наша Ніва". У лісьце 1913 году цяжка хворы ў той час паэт пісаў, што выданьню кніжкі, галоўным чынам, перашкаджае недахоп грошаў: „сам ён не зарабляе, у бацькі прасіць, дык ён многа даць ня можа... Але вось што: калі я ачуняю, дык паспрабую ўзяць на кніжку ў розных сваіх знаёмых грошы. Значыцца, прадасца колькі сот экзэмпляраў яе, Вы мне перашліце тыя грошы. Другое, Вы мне ня шліце аўтарскіх экзэмпляраў, я іх куплю й куплю шмат"...

У кнігу „Вянок" увайшла невялікая частка таго, што напісаў Багдановіч, але яна выключна цэнная ды добра перадае сьветапогляд аўтара...

Пісаў Максім Багдановіч і апавяданьні. Як і вершы, яны кароткія, яны абрэзаныя расейскай цэнзурай. Асабліва цікавыя апавяданьні, у якіх пісьменьнік выказвае свае эстэтычныя погляды. Гэта: „Музыка" (1907), „Шаман" (1914), „Мадонна" (1913), „Сон-трава" (1913).

Апавяданьне „Марыва" (1914) аўтабіяграфічнае, яно цесна з паэмай „Вэраніка" ды вершамі, пасьвечаныя Ані-Ганьне Какуевай, сымпатыі Максіма Багдановіча. У ім падзеі перанесены з Яраслаўля ў Вільню, і пісьменьнік упершыню называе поўнае імя Ані. Напісанае ў мінуты духовага болю, апавяданьне вельмі абыякавае. Таму, мабыць, Багдановіч і не друкаваў яго. Яно было апублікавана пасьмяротна з аўтографа.

Уся літаратурная дзейнасьць Максіма Багдановіча была выключна мэтанакіраванай. Мэту, якую паставіў перад сабой гэты ўлюблены ў свой народ і родную прыроду юнак, проста дзёрская. Жывучы ўвонках Беларусі, бяз усякай падтрымкі навокальных яго людзей, Максім Багдановіч пастанавіў стацца беларускім паэтам ды сваёй творчасьцю ўспамагаць плённаму разьвіцьцю беларускай культуры...

У час, калі беларуская мова была ў заняпадзе, Багдановіч імкнуўся давесьці, што на гэтай мове можна выказаць самыя тонкія адцені думак і перажываньняў чалавека. Каб пераканаць у гэтым, ён перакладаў на беларускую мову выдатных паэтаў сьвету – Гарацыя, Авідзія, Пушкіна, Шылера, Гейна, Верлена ды іншых. Максім Багдановіч марыў аб тым часе, калі беларуская літаратура як роўная з сусьветнай устане поруч з выдатнымі літаратурамі сьвету ды ўнясе нацыянальны ўклад у сусьветную літаратуру. Таму ўсе свае сілы ён накіраваў, каб пашырыць гарызонты й павысіць якасьць беларускай паэзіі. З гэтай мэтай ён выбіраў цяжкія, вытанчаныя формы – санэты, трыялеты, рандо ды іншыя.

Былы загадчык літаратурнага аддзелу яраслаўскай газэты „Голос" М. Агурцоў перадае наступныя словы М. Багдановіча: „За беларускай мовай ня хочуць самастойнасьці ды самабытнасьці. Ня хочуць дапусьціць і думкі, што на гэтай мове можна выказваць усе рухі чалавечай душы й даць высока-літаратурнай мовай жыцьцёвыя разьвязкі... У гэтым глыбокая нацыянальная роля паэзіі Максіма Багдановіча..."

Вытрымкі з Кананічных Правілаў

У сваіх асьветчаньнях Архіяпіскап Мікалай паказаў, што наступныя Апостальскія правілы й пастановы Сямі Ўсяленскіх Сабораў яго не заабавязваюць:

АПОСТАЛЬСКІЯ ПРАВІЛЫ 12, 13 і 16

Забараняюць клірыкам пераходзіць у другую Епархію не атрымаўшы адпускное граматы ад епархіяльнага Япіскапа. І калі Япіскап з другое Епархіі прыйме самавольна клірыка ў сваю Епархію, то прымаючы Япіскап мусіць быць адлучаны ад царквы як і прыняты ім, паколькі ён становіцца настаўнікам беспраўя.

Апостальскія правілы 12,13 і 16 былі пацьверджаныя й Першым Усяленскім Саборам, правілам 5 і 15; Чацьвертым Усяленскім Саборам, правілам 13; і Шостым Усяленскім Саборам, правілам 17.

АПОСТАЛЬСКІЯ ПРАВІЛЫ 31, 32 і 33

Калі каторы з сьвятароў не падпарадкуецца свайму епархіяльнаму Япіскапу і самавольна будзе склікаць зборы, будзе адлучаны ад царквы разам з клірыкамі якія яго насьлядуюць. А каторы сьвятар або дыякан будзе пазбаўлены сану ня можа быць прыняты іншым Япіскапам, а толькі тым, хто яго звальняў, а дзеля таго іншы Япіскап не павінен адлучаных браць у абарону, не даваць ім сховішча й не прымаць у сваю Епархію.

Гэтыя апостальскія правілы былі пацьверджаны Другім Усяленскім Саборам, правілам 6; Чацьвертым Усяленскім Саборам, правілам II; і Шостым Усяленскім Саборам, правілам 31.

АПОСТАЛЬСКАЕ ПРАВІЛА 14

Забараняе Япіскапу пасягаць на парафіі ў тых мясцовасьцях, якія не належаць да ягонае Епархіі. Правіла гэтае было пацьверджана Першым Усяленскім Саборам, пра. 15; і Чацьвертым Усяленскім Саборам, пра.5.

АПОСТАЛЬСКАЕ ПРАВІЛА 34

Заабавязвае кожнага ведаць першага Япіскапа як першаярарха Царквы, нічога не рабіць без паразуменьня і згоды яго, а кожны другі Япіскап можа тварыць толькі тое, што датычыцца да яго Епархіі. Гэтае апостальскае правіла было пацьверджана на Першым Усяленскім Саборы правіламі: 4, 5 і 6; на Другім Усяленскім Саборы правілам другім; на Трэцім Усяленскім Саборы прав. 8; і на Чацьвертым Усяленскім Саборы прав. 28.

АПОСТАЛЬСКАЕ ПРАВІЛА 35

Забараняе Япіскапу рукапалагаць у сьвятары й дыяканы паза-межамі свае Епархіі. І калі выявіцца, што Япіскап даканаў рукапалажэньне ў неналежачае да яго Епархіі без паразуменьня з правячым Япіскапам, то такі Япіскап пазбаўляецца сану. Апостальскае правіла 35 было пацьверджана Першым Усяленскім Саборам, прав. 15; Другім Усяленскім Саборам, прав. 2; Трэцім Усяленскім Саборам, прав. 8; Чацьвертым Усяленскім Саборам, прав.5, і Шостым Усяленскім Саборам, прав. 17.

ШОСТЫ ЎСЯЛЕНСКІ САБОР ПРАВІЛА 8

Заабавязвае кожнага Япіскапа быць прысутным на Саборы Япіскапаў, які склікаецца Мітрапалітам. А на Япіскапа які ня зьявіцца на Сабар, накладаецца забарона за непадпарадкаваньне.

Аб гэтым-жа вынесена пастанова й на Лаодыкійскім Саборы, правіла 40, і на Саборы Памесным Канстантынопальскім, правіла 14, дзе гаворыцца, што кожны Япіскап абавязкава павінен браць чынны ўдзел на Саборы Япіскапаў бо сваім

(працяг на 8-й бачынцы)

На Дзесятыя Ўгодкі Сьмерці Айца Доктара Віктара Войтэнкі

Дня 25-га красавіка 1982 году мінула дзесяць год з дня адыходу ў вечнасьць сьв. пам. доктара Віктара Войтэнкі. Кароткім было зямное жыцьцё а. Віктара. Аднак, за гэты час, ён здолеў многа зрабіць як у рэлігійна-нацыянальнай галіне, так і лекарскай, чаго ня можна выказаць у рамках аднаго артыкулу, а таму коратка ўспомнім толькі аб ягонай рэлігійнай дзейнасьці.

Будучы яшчэ на першым годзе Віленскага ўнівэрсытэту, Віктар ад імя праваслаўных студэнтаў унівэрсытэту, быў вызначаны дэлегатам да Ўладыкі Хвядоса ў Сьвята-Духавым манастыры ў Вільні з просьбаю, каб Уладыка Хвядос выдаў загад да духавенства Віленска-Лідзкай Епархіі каб ува ўсіх царквах Епархіі быў адпраўлены Малебен на Дзень Абвешчаньня Беларускай Народнай Рэспублікі, 25-га Сакавіка.

У гутарцы навет удалося пераканаць Уладыку Хвядоса й ён прырок выслаць абежнік да настаяцеляў парафіяў, каб Малебен быў адпраўлены. Аднак дадае прырачэньне не было выканана, бо даведаўшыся аб гэтым „тоже беларус" Вярнікоўскі, зьявіўшыся да Ўладыкі стукнуў кулаком па стале й прыгразіў каб ніякіх абежнікаў Ул. Хвядос не высылаў, і Ўладыка яго паслухаў.

Яшчэ некалькі разоў прыходзілася студэнту Віктару быць у Ўл. Хвядоса у справах рэлігійных і толькі адзін раз удалося студэнтам атрымаць дазвол і Малебен на 25-га Сакавіка які быў адпраўлены ў царкве Сьв. Мікалая пабудаванай у ваенныя часы ведамым гэтманам Канстанцінам Астрожскім.

Калі-ж у 1941 годзе беларускія землі былі занятыя немцамі й у Варшаве знайдзены былі Іераманахі Філафей і Апанас, то з дазволу Варшаўскага Мітрапаліта Дзіянісія арганізаваць рэлігійнае жыцьцё на Беларусі прыехаў Іераманах Філафей і завітаў да Д-ра Войтэнкі, які ў тым часе быў старшынёю Баранавіцкае акругі. Паехалі разам з Філафеям у Жыровіцы да Мітрапаліта Панцелеймана, дзе ў прысутнасьці Япіскапа Бэнэдыкта Бабкоўскага, Д-ра Войтэнкі й Рыгора Стрэльчыка, адбылася нарада ў справе кананічнага афармленьня Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы. Адбылася нарада дня 14-га кастрычніка 1941 году, якая была нібы праектам да абвешчаньня Аўтакефаліі БАПЦ, абвешчаньне якое адбылося 30-га жнівеня, 1-га й 2-га верасьня 1942 году на Ўсебеларускім Саборы ў Менску.

Акт Абвешчаньня Незалежнае Беларускае Праваслаўнае Царквы адбыўся. Аднак ажыцяўленьне акту ня было зьдзейсьнена з прычыны наступу савецкае арміі й выезду Япіскапаў у Нямеччыну ды пераходу іх да Расейскае Зарубежнае Царквы.

Даведаўшыся аб плянах пераходу Япіскапаў да Расейскае Царквы, Д-р Войтэнка прыкладаў максімум высілкаў каб устрымаць іх ад гэтага намеру й прасіў іх далей узначальваць БАПЦаркву й абслугоўваць беларускіх праваслаўных вернікаў.

У гэтай справе некалькі разоў зварочваўся пісьмова й пэрсанальна да Архіяпіскапа Філафея й Япіскапа Апанаса й навет прапанаваў іх матар'яльна ўтрымоўваць. Аднак і гэткі спосаб ня быў імі прыняты й яны здрадзіўшы БАПЦаркву канчаткова ўліліся ў склад Расейскае

Айцец Доктар Віктар Войтэнка

Зарубежнае Царквы.

З вялікім сумам прынялі беларускія вернікі здраду Япіскапаў і распачалі шукаць дарог да новага аднаўленьня Беларускае Царквы.

У міжчасе зьвяўся да Д-ра Войтэнкі сп. Мікалай Дзямідаў і паведаміў, што ён знайшоў Япіскапа які згаджаецца ачоліць асірацелую Беларускую Аўтакефальную Царкву. Ён толькі хоча гаварыць з аўтарытэтнымі асобамі якія кампэтэнтныя ў царкоўных справах.

Вестка гэтая была з радасьцю ўспрынятая Д-рам Войтэнкам і ў найбліжэйшым часе адбылося не толькі спатканьне з Япіскапам Сяргеям, але й былі абгавораны дэталі ягонага пераходу з Украінскае Аўтакефальнае Царквы да БАПЦ і некаторыя пункты дагаворнасьці пазьней апублікаваныя ў газэце „Бацькаўшчына". Гэта быў першы радасны крок да аднаўленьня новага жыцьця БАПЦ. Пасьля чаго Д-р Войтэнка супольна з актывам беларускага грамадзтва зьвярнуліся да Сыноду УАПЦарквы з просьбаю каб Сынод адпусьціў Уладыку Сяргея для БАПЦарквы. Просьба была памысна задаволена і Ўладыка Сяргей узначаліў БАПЦаркву і распачаў рэлігійна - арганізацыйную дзейнасьць. Для афармленьня кананічных правілаў, захадамі-ж Д-ра Войтэнкі, 5-га чырвеня 1948 году ў Канстанцы быў склісаны Сабор і зацьверджаны акт аднаўленьня БАПЦ.

Калі-ж бальшыня беларускае эміграцыі перасялілася ў Амэрыку й прыехаў Д-р Войтэнка, то незважаючы на сваю лекарскую й фізычную працу ён прыклаў усе свае сілы й здольнасьці для ўзмацненьня й развою беларускага рэлігійнага жыцьця, а праз некаторы час, адчуваючы нястачу беларускага духавенства ён 15 чэрвеня 1969 году прыняў сьвятарскі сан.

Гэта дало яму магчымасьць на працягу свае кароткае сьвятарскае дзейнасьці найбольшую ўвагу зьвярнуць на беларусізацыю БАПЦарквы. Уся ягоная рэлігійная дзейнасьць базавалася ня толькі ў выкананьні Багаслужбаў ды патрыятычных пропаведзяў, але й на глыбокіх рэлігійна-догматычных асновах.

Ідэалягічную сваю думку праводзіў у часопісе „Змагар" які пісаў і выдаваў без ніякае пабочнае дапамогі й у якім закранаў розныя тэмы сьвецкага й рэлігійнага беларускага жыцьця.

Вельмі цяжка перажываў нялады, сваркі й падзел на ўгрупаваньні беларускае эміграцыі, што вельмі балюча адчувалася як у рэлігійным так і грамадзкім беларускім адраджэньні. У гэтай справе не адзін раз ён зварочваўся з заклікам да прадстаўнікоў беларускае эміграцыі, каб прыйшлі да пагадненьня, чаго аднак не суджана было яму зьдзейсьніць. Не памагалі гэтаму ні добрыя ягоныя парады як у лекарскай так і рэлігійна-нацыянальнай галіне. Голасам гукючага ў пустэльні сталіся й ягоныя шматлікія праекты для духовага адраджэньня Беларускага Народу, што вельмі неабходна для беларускага нацыянальнага самазахаваньня.

Няхай-жа ягоная няўтомная праца й дзейнасьць будуць прыкладам для нас, а асабліва для будучае беларускае генерацыі. Прасем Госпада Бога каб сярод нас знайшлося больш такіх змагароў-адраджэнцаў, якія-б прадаўжалі ягоную працу, ды каб зьніклі ў нашым рэлігійным і нацыянальным адраджэньні сучасныя нялады.

Вечная Табе памяць Дарагі а. Віктар – Адраджэнец БАПЦарквы!

Напісана й надрукавана на просьбу Сям'і Айца Віктара Войтэнкі

РЭАКЦЫЯ

НА ВЫСТУПЛЕНЬНЕ ДР. ГАРОШКІ Ў ДЗЯРЖАЎНЫМ ДЭПАРТАМЭНЦЕ З.Ш.А.

10-га сакавіка, 1982 г., Др. Р. Гарошка, выдавец газэты *ЧАС*, быў запрошаны ў Дзяржаўны Дэпартамэнт З.Ш.А. (знаны за сваю мяккую палітыку ў адношаньні да Масквы) на канфэрэнцыю ладжаную для амэрыканскай этнічнай прэсы й для этнічных арганізацыяў. Аб гэтым пісалася ў папярэднім нумары *ЧАС*у паангельску.

Цяпер варта толькі зазначыць рэакцыю на пытаньне публічна ўзьнятае Др. Гарошкам у Дзяржаўным Дэпартамэнце аб амэрыканскім актыўным удзеле ў разьдзяленьні Савецкага Саюзу (на незалежныя рэспублікі) як спосабам недапушчэньня да трэцяе сусьветнае вайны.

Адказ на гэтае пытаньне быў добра ведамы ўперад: З.Ш.А. ёсьць настолькі застрашаныя Савецкім Саюзам, што, пакуль-што, яны нічога рабіць ня будуць у гэтым кірунку. Аднак гэтае пытаньне трэба публічна парушаць і трэба дамагацца ад З.Ш.А. ўмяшаньня ў разьдзел Савецкага Саюзу. Аб гэтым выразна сьветчаць камунікаты атрыманыя Др. Гарошкам з пахвалаю за ягонае выступленьне ў Дзяржавым Дэпартамэнце З.Ш.А. ад многіх іншых нацыянальнасьцяў. Перадусім ад прадстаўніка Украінскага Экзыльнага Ураду (УНР), ад Баўгарскага Нацыянальнага Фронту, ад Камітэту Паняволеных Народаў, ад Немцаў, ад Чэхаў, ад Казакаў і йншых. З другога боку, была толькі адна крытыка ад групкі беларускіх супрацоўнікаў Дзяржаўнага Дэпартамэнту – „квісьлінгаў", у іхняй прэсе.

25-га Сакавіка ў Адэлайдзе

64-я Ўгодкі Абвешчаньня Беларускай Народнай Рэспублікі ў 1918 г., былі ўрачыста адзначаны ў Адэлайдзе (Аўстраліі) ў нядзелю 28-га сакавіка, 1982 г. Больш як 80 асобаў, многія ў беларускіх нацыянальных касьцюмах, прыехалі на сьвяткаваньне якое пачалося Багаслужбай у беларускай царкве ў Адаляйдзе прыгожа прыбранай жывымі кветкамі. Багаслужбу служыў а. Аўген Сітнік, Настаяцель Парафіі Сьв. Апосталаў Пятра й Паўла. Падчас Малебна за Бацькаўшчыну Беларусь спадары М. Кандрусік і У. Фраловы трымалі беларускі й аўстралійскі сьцягі ў царкве – панаваў сьвяточны настрой і прыгожа пеў хор пад кіраўніцтвам сп. Міхася Бурноса.

Пасьля Багаслужбы Сястрыцтва парафіі прыгатавала смачны абед для ўдзельнікаў сьвята ў пры-царкоўнай залі. Айцец Аўген Багаславіў ежу і ўсе супольна адсьпявалі малітву „Ойча наш", Беларускі Нацыянальны Гімн і беларускі марш „Падняты родны сьцяг ..."

Пасьля абеду сп. К. Станкевіч, Старшыня Парафіяльнае Рады, папрасіў сп. Янку Ролсана, Старшыню Беларускага Аб'еднаньня, прачытаць атрыманыя прывітаньні й рэфэрат на тэму сьвята, каторы, пазьней, сп. К. Станкевіч пераказаў ў скарочаньні паангельску.

На заканчэньне адбыўся канцэрт пад кіраўніцтвам сп. Міхася Бурноса. Хор сьпяваў 6 беларускіх песьняў і сп. В. Зеленеўскі дэклямаваў два жартаўлівыя вершы. Моцныя воплескі й нават сьлёзы ў вачох прысутных выклікалі дзьве песьні Юльяна й Клары Кандрусік сьпяваныя пад акампанімэнт на акардыёне іхняга бацькі сп. М. Кандрусіка. Пасьля канцэрту, прысутныя прадаўжалі гутаркі й весела сьпявалі беларускія песьні аж да 6-я гадзіны вечара.

Парафіяльная Рада й Управа Беларускага Аб'еднаньня выказваюць шчырую падзяку ўсім тым хто сваёю працаю прычыніўся да так урачыстага адзначэньня Угодкаў Абвешчаньня Б.Н.Р. Было сабрана 300 даляраў на фонд Беларускай Бібліятэкі й Музэю ў Лёндане.

– *Акавіты*

ВЫТРЫМКІ З КАНАНІЧНЫХ ПРАВІЛАЎ

(працяг з 7-й бачынкі)

незьяўленьнем ён пагарджае свайму Мітрапаліту.

ШОСТЫ ЎСЯЛЕНСКІ САБОР

Правілам 20-м забараняе Япіскапам правіць ня толькі Багаслужбы, але гаварыць казаньні ў неналежучых да яго Епархіях, без дазволу епархіяльнага Япіскапа тае Епархіі. Калі-ж будзе стверджана, што нейкі Япіскап гэтае правіла зьневажае, то ён ня можа быць Япіскапам.

– *Кансысторыя* –